
KAUNAS UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
LITHUANIAN SOCIAL RESEARCH CENTRE
VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY

Jolita
JUNEVIČIENĖ

**LINKS BETWEEN INFORMAL AND FORMAL
HOME CARE FOR THE ELDERLY: SOCIAL
POLICIES AND CAREGIVERS' VIEWS**

Summary of doctoral dissertation
Social Sciences, Sociology (S 005)

Vilnius, 2020

The doctoral dissertation was carried out at the Lithuanian Social Research Centre in 2015 – 2019 in accordance with the right granted to Kaunas University of Technology, Lithuanian Social Research Centre and Vytautas Magnus University (2019 February 22, order No. V – 160).

Scientific supervisor:

Chief researcher dr. Laimutė Žalimienė (Lithuanian Social Research Centre, Social Sciences, Sociology, S 005).

The dissertation will be defended at the Council of Sociology of Kaunas University of Technology, Lithuanian Social Research Centre and Vytautas Magnus University.

Chairman:

Chief researcher dr. Sarmitė Mikulionienė (Lithuanian Social Research Centre, Social Sciences, Sociology, S 005).

Members:

- Senior researcher dr. Monika Frėjutė-Rakauskienė (Lithuanian Social Research Centre, Social Sciences, Sociology, S 005);
- Assoc. prof. dr. Violeta Gevorgianienė (Vilnius University, Social Sciences, Education, S 008);
- Assoc. prof. dr. Rasa Naujanienė (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Sociology, S 005);
- Assoc. prof. dr. Aivita Putniņa (University of Latvia, Social Sciences, Sociology, S 005).

The official defense of the dissertation will be held at the meeting of the Council of Sociology at 11:00 a.m. on 8 May 2020 in Lithuanian Social Research Centre. Address: A. Goštauto str. 9 (III floor), Conference Hall, Vilnius, Lithuania.

The summary of the dissertation was sent out on 8 April 2020.

The dissertation is available at the libraries of Kaunas University of Technology, Lithuanian Social Research Centre and Vytautas Magnus University.

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
LIETUVOS SOCIALINIŲ TYRIMŲ CENTRAS
VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Jolita
JUNEVIČIENĖ

**NEFORMALIOS IR FORMALIOS PAGYVENUSIŲ
ŽMONIŲ GLOBOS JŲ NAMUOSE SAŠAJOS:
SOCIALINĖS POLITIKOS PRIEMONĖS IR
GLOBĖJŲ POŽIŪRIAI**

Mokslo daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, sociologija (S 005)

Vilnius, 2020

Mokslo daktaro disertacija rengta 2015–2019 m. Lietuvos socialinių tyrimų centre pagal doktorantūros teisę, suteiktą Kauno technologijos universitetui, Lietuvos socialinių tyrimų centrui ir Vytauto Didžiojo universitetui (2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. V-160).

Mokslinis vadovas:

Vyriaus. m. d., dr. Laimutė Žalimienė (Lietuvos socialinių tyrimų centras, socialiniai mokslai, sociologija, S 005).

Mokslo daktaro disertacija ginama Kauno technologijos universiteto, Lietuvos socialinių tyrimų centro ir Vytauto Didžiojo universiteto sociologijos mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas

Vyriaus. m. d., dr. Sarmitė Mikulionienė (Lietuvos socialinių tyrimų centras, socialiniai mokslai, sociologija, S 005).

Nariai:

- Vyresn. m. d., dr. Monika Frėjutė-Rakauskienė (Lietuvos socialinių tyrimų centras, socialiniai mokslai, sociologija, S 005);
- Doc. dr. Violeta Gevorgianienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, edukologija, S 008);
- Doc. dr. Rasa Naujanienė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, sociologija, S 005);
- Doc. dr. Aivita Putniņa (Latvijos universitetas, socialiniai mokslai, sociologija, S 005).

Disertacija bus ginama viešame sociologijos mokslo krypties tarybos posėdyje 2020 m. gegužės 8 d. 11.00 val. Lietuvos socialinių tyrimų centre. Adresas: A. Goštauto g. 9 (III aukštas), Konferencijų salė, Vilnius.

Disertacijos santrauka išsiųsta 2020 m. balandžio 8 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Kauno technologijos universiteto, Lietuvos socialinių tyrimų centro ir Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekose.

DISSERTATION SUMMARY

Practical and theoretical relevance of the topic. The development of home care services for the elderly is one of the developments in the care sector which became more pronounced in the second half of the twentieth century. According to Jacobs (2003), the purpose of home care is to keep persons in need of care independent as long as possible and thus to delay their entry into residential care. The growing interest in caring for the elderly in their own homes is closely related to the fact that the eldercare sector as a whole is facing challenges caused by demographic, social and economic changes. The share of the population aged 65 and over and the share of those aged 80 and over is projected to increase across the EU, respectively, from 19.5% and 5.5% in 2016 up to 29.2% and 12.9% by 2070 (The 2018 Aging Report, 2017). Another challenge for the EU to face in addressing long-term care issues is the shrinking supply of care providers due to the declining working-age population and changing possibilities of family members to look after their elderly relatives at home (Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society, 2014). Therefore, many countries find themselves in a situation where the growing needs for home care for the elderly cannot be met by care services organised and delivered separately by the public and/or private sector, referred to as formal care in this dissertation paper, or by care services provided by family members or relatives, referred to as informal care in the dissertation.

Another aspect of the dissertation's practical relevance is the importance of balancing formal and informal home care for the elderly and benefits of such balancing both for the elderly in need of care and for representatives of the informal and formal care sectors. From the perspective of care recipients, the balance between formal and informal home care is important for meeting care recipients' multiple emotional, physical and social care needs. From the informal caregivers' point of view, balancing formal and informal care can be seen as a way of reducing the burden of caring for an elderly person at home on the family. From the formal caregivers'

point of view, informal carers facilitate the work of professional carers; informal care contributes to reducing state spending for social security and health care; informal caregivers help solving the problem of attracting and retaining workers in the care sector by filling the gap in the formal care sector.

The author justifies the theoretical relevance of the topic by the need, which has been increasingly emphasised in research articles (Lyons and Zarit, 1999; Ward-Griffin and Marshall, 2003; Timonen, 2009; Kemp et al., 2013; Barrett et al., 2014), for a better understanding of how the care system, as a whole of formal or informal care, functions and transforms, and in what directions the links between formal and informal care transform the whole care system. It is argued that existing works do not provide a comprehensive explanation of the links between formal and informal care, and that the understanding of the links between formal and informal care becomes more and more complex as a result of cash benefits getting established in the area of in-home services which blurs the boundary between formal and informal care and gives rise to hybrid forms of care. In addition, by raising hypotheses both at the individual and systemic levels, Timonen (2009) emphasises the importance of the theory of integral care which is supposed to explain both the micro and macro aspects of the social context.

Thus, in the context of the aforementioned demographic and social developments, the links between formal and informal home care for the elderly need to be explored in order to meet the needs of home care for the elderly and to develop effective long-term care policies.

Research problem. A distinction can be made between at least three aspects/levels of the research problem. Firstly, it is important to look at the benefits of balancing formal and informal home care for the participants of the care process. Secondly, it is important to understand the complexity of the links between formal and informal care, which determines the need for more in-depth scientific knowledge of this phenomenon. And thirdly, as the interaction between formal and informal care manifests both at the micro and macro levels, it is important at the outset here to look for indicators that would allow the linking of these levels.

Through the analysis of the links between informal and formal home care for the elderly, the dissertation paper raises the following *research questions*: What kind of links between informal and formal home care for the elderly are shaped in Lithuania by social policy measures? What are the attitudes of older people towards formal and informal care in old age? What support measures are requested by informal carers for the elderly? How is the role of informal home carers for the elderly seen by formal carers? What kind of relationship between informal and formal care is supported by formal and informal home carers for the elderly? Does the policy pursued by state in the area of care for the elderly reflect caregivers' attitudes towards the links between formal and informal care?

The object of the research is the links between informal and formal home care for the elderly as shaped by social policies and experiences of caregivers.

The aim of the research is to reveal the links between informal and formal home care for the elderly shaped by social policy measures and caregivers' experiences.

The objectives set to achieve the aim are as follows:

1. To analyse the concepts of informal and formal home care for the elderly.
2. To reveal the diversity of links between formal and informal care.
3. To assess the links between informal and formal home care for the elderly shaped by social policies pursued in the Lithuanian care sector.
4. To identify the links between informal and formal home care for the elderly constructed by experiences of informal and formal caregivers:
  - 4.1. To analyse informal caregivers' experiences and their need for support in caring for the elderly at home.
  - 4.2. To analyse formal caregivers' experiences in providing home care services to the elderly.
5. To determine whether the links between informal and formal home care for the elderly shaped by social policies are consistent with the links between informal and formal home care for the elderly constructed by experiences of informal and formal caregivers.

Statements to be defended. The author of the dissertation formulates the following statements to be defended:

1. The links between informal and formal home care for the elderly constructed by social policy measures and the attitudes of people aged 50-65 are specific to the types of implicit and supportive familialism that are characterised by the dominance of informal care over formal care. De-familialising policies, although entrenched in legislation, are poorly implemented in practice.
2. The links between informal and formal home care for the elderly built on experiences of informal caregivers are characteristic to the type of supported familialism where family care is considered a priority form of care, but there are various social policies in place to support families caring for their elderly relatives.
3. The links between informal and formal home care for the elderly constructed by experiences of formal caregivers are specific to the types of supported and implicit familialism. Formal caregivers place a particular emphasis on the task-specific model of interaction between formal and informal care, characterised by the fact that home care services requiring higher skills are provided by the staff of social services and those requiring less skills are provided by family members, relatives, friends and/or neighbours.
4. The links between informal and formal home care for the elderly shaped by social policy measures in the Lithuanian eldercare sector correspond to the links between informal and formal care built on caregivers' experience. In the context of de-familialising policies being adopted in legislation, expressing the intent of social policymakers to move towards de-familialisation in the sector of home-based care for the elderly, caregivers support the status quo situation.

Theoretical basis of the dissertation. An *institutional approach* is used in the thesis as the basic theoretical structure allowing the linking of micro and macro levels of the analysis. One of the core premises of the theoretical institutional approach is that institutions shape behaviours, or that the behaviour of actors is conditional on the external institutional environ-

ment (Lawrence et al., 2009). The dissertation uses the definition of institutions proposed by Helme and Levitsky (2004, p. 727) who define institutions as rules and procedures (both formal and informal) that structure social interaction by constraining and enabling actors' behaviour. In this thesis, formal institutions refer to social policy measures that shape certain links between informal and formal home care for the elderly, while informal institutions refer to population's attitudes towards care in old age. According to Peters (2000), there is a widespread agreement in the institutional approach that institutions shape the behaviour of individuals and that individuals can shape and reform institutions. Given this provision of the theoretical approach to institutionalism, the dissertation incorporates approaches based on the experiences of home carers for the elderly for the purpose of analysis of the links between informal and formal care.

On the other hand, institutionalism offers little detailed insights in how the institutional level interacts with the individual level (Vandenabeele, 2007). Therefore, the dissertation uses the *concept of familialism* which focuses on the distribution of the caring role between family and state. The state regulates the fulfilment of family caring responsibilities by increasing or decreasing them through application of familialising and/or defamilialising policies (Leitner, 2003, 2014). This, in turn, influences the relationship between informal and formal care provision. Thus, the concept of familialism, with its emphasis on the impact of such institutions as public policy measures on the fulfilment of familial care responsibilities, provides an insight into the links between informal and formal home care for the elderly from a macro-level perspective.

The institutionalism theory focuses on the impact of macro-level structures on individuals and their behaviour, but care, as will be emphasised in the theoretical part of the thesis, is not only a policy-regulated activity, but also a phenomenon encompassing emotions, feelings, interpersonal relationships or, in other words, micro-level phenomena. Thus, in order to take a deeper insight into these aspects of the links between informal and formal care, the dissertation also uses *feminist care ethics*. Feminist care ethics focuses on the relationship between caregivers and recipients, em-

phasing care-based values, care-produced dependency on other people and institutions, and vulnerability of caregivers. The importance of feminist care ethics in this dissertation is not only conducive to a better understanding of care as a phenomenon, but also to the fact that works by the representatives of this theoretical approach (Kittay, 1999; Held, 2004; Fine and Glendinning, 2005), while emphasising the vulnerability of caregivers, express criticism towards state's policy pursued in respect of caregivers. Thus, the use of feminist care ethics by the author of the dissertation not only provides insights into issues relevant to formal and informal caregivers of elderly people, but also allows viewing them from a critical perspective. In addition, the theory of care ethics allows the linking of micro and macro levels in the analysis of policy measures.

Novelty and importance of the dissertation. Analysing the links between formal and informal care, foreign scholars tend to focus on criticism of traditional models of formal and informal care interactions and search for new models (Lyons, Zarit, 1999; Ward-Griffin and Marshall, 2003; Litwin and Attias-Donfut, 2009; Timonen, 2009; Kemp et al., 2013; McPherson et al., 2014), relationships between formal and informal caregivers (Agee and Blanton, 2000; Twigg and Atkin, 2002; Jacobs et al., 2016; Lee et al., 2018) and support for informal caregivers (Kosloski et al., 2001; Silverstein and Parrot, 2001; Jegermalm, 2003, 2004, 2005; Stoltz et al., 2004; Koopmanschap et al., 2004; Exel et al., 2008; Carers in Europe, 2009; Courtin et al., 2014; Lethin et al., 2016; Dam et al., 2016). The research carried out by the author of the dissertation complements this line of research with a newly constructed multidimensional research object, i.e. it looks at and compares the links between formal and informal care from three perspectives – social policymakers, informal caregivers and formal carers, concurrently combining macro- and micro-level factors.

The second aspect of the novelty of the dissertation is the choice of the theoretical construct of analysis – *institutional approach, the concept of familism and feminist care ethics* – for the analysis of the links between formal and informal home care for the elderly. By using the concept of familism in the analysis of elderly care, the dissertation not only looks for the

links between conventional formal and informal care interaction models and different types of familialism, but also develops an extended list of indicators that help identify the role of eldercare policy pursued in the country in the dichotomy of familialism – de-familialism. Hence, the dissertation contributes to the operationalisation of the concept of familialism which, according to Lohman and Zagel (2015), although being crucial for the development of comparative family policy research, is still a matter of debate. As regards the novelty of the dissertation in the context of Lithuanian research, it is of note that if the use of the institutional approach in various social services research studies is not a novelty, feminist care ethics and the concept of familialism represent theoretical approaches that have been rarely used by Lithuanian researchers, all the more so as regards the combination of the three approaches which has not been applied.

It could be noted that Lithuanian researchers mainly focus on residential care (Bikmanienė, 2005; Žalimienė, 2007; Spirgienė and Macijauskienė, 2008; Spirgienė, 2010; Vaškevičiūtė and Naujanienė, 2011; Lukamskienė, 2012; Orlova, 2014; Charenkova, 2017, 2018) and aspects of formal home care (Guogis and Gudelis, 2005; Tamutienė and Naujanienė, 2013; Žalimienė et al., 2017a). The limited area of informal care research is dominated by research on the experiences of family members caring for elderly relatives (Užaitė and Naujanienė, 2006; Macijauskienė and Spūdytė, 2006; Žydžiūnaitė et al., 2009; Gevorgianienė and Pilkytė, 2016). Therefore, this dissertation not only contributes to the development of informal eldercare research in the country, but also lays the foundation for a new field of research in Lithuania – the links (interaction) between formal and informal home care for the elderly.

Methods of research and data analysis. This dissertation combines a quantitative research strategy with a qualitative research strategy. A secondary analysis of quantitative data is used for the purpose of the quantitative research. Data sources: Official Statistics Portal of Statistics Lithuania; database of the statistical office of the European Union (EUROSTAT); data of a representative survey of Lithuanian population aged 50–65 carried out in December 2015 – March 2016.

Semi-structured interviews with informal caregivers and formal caregivers (staff) were used for carrying out the qualitative research, and the data were analysed using a qualitative content analysis technique. From June 2016 to March 2019, a total of 33 interviews with 20 informal caregivers of elderly people and 13 formal caregivers (social work organisers who, in accordance with their job description, provide information and consultancy to persons on the receipt, organisation and provision of social services, carry out assessment of the need for personal (family) social services).

In addition, a review of the scientific literature and analysis of legal acts regulating the social protection of the elderly (social insurance pensions, cash social assistance, social services) and labour market policy measures for informal caregivers was carried out to achieve the aim of the dissertation.

Structure of the dissertation. The dissertation consists of the introduction, three main sections, conclusions, recommendations and a list of references and appendixes at the end of the paper.

The first section of the dissertation is intended to reveal the theoretical fundamentals for the links between informal and formal home care for the elderly. This section analyses the semantic meanings of the term “care”, the notions of informal and formal care, the variety of links between informal and formal care. The basic premises for the theoretical approaches chosen for analysis –institutionalism, concept of familialism and feminist care ethics – are also reflected in this section and the justification of the appropriateness of the theoretical approaches for the analysis of the research object of the dissertation is provided.

The second section of the dissertation presents the methodology of empirical analysis. The first subsection of this part reveals and justifies the methodology of quantitative research by describing the list of indicators compiled by the author of the dissertation for the analysis of the research object and the secondary data analysis method as the research method. The second subsection introduces and justifies the qualitative research methodology, including the justification of the choice of the qualitative descriptive method, description of the process of qualitative data collec-

tion and the selection of informants, limitations of the qualitative research, ethical issues and data analysis phases.

The third section of the dissertation is intended to present and analyse research results. The first subsection analyses the links between formal and informal home care for the elderly constructed by social policy measures. The second subsection of this part explores the links between informal and formal care built on experiences of home carers for the elderly. Finally, the third subsection provides a summary of the results of both quantitative and qualitative research and assesses whether the links between informal and formal home care for elder people shaped by social policies are consistent with caregivers' experience-based approach towards the links between informal and formal care (i.e. whether measures at the macro level shape the policy in the direction supported by formal and informal caregivers or, on the contrary, social policies dissonant with caregivers' attitudes).

RESEARCH RESULTS

Links between formal and informal home care for the elderly constructed by social policy measures. Social policy measures established in the Lithuanian legislation create preconditions for different types of familialism to manifest in the eldercare sector. It is of note that the legislation is dominated by social policies which are of the type of supported familialism associated, in the concept of familialism, with the attribution of elderly care responsibilities to the family, while also recognising the importance of support for the family. In terms of abundance of social policy measures in the Lithuanian legislation, the manifestations of the type of supported familialism are followed by the manifestations of the de-familialism type, whereas measures addressing implicit familialism appear to be the least reflected in the Lithuanian legislation.

Evaluation of criteria that allow identifying the direction in which social policy measures function in practice (towards familialism or de-familialism) shows that the implementation of most of the social policy

measures shapes the eldercare sector towards familialism and even creates preconditions for implicit familialism, whereas de-familialising policy measures entrenched in legal acts are poorly implemented in practice. The preconditions for implicit familialism in Lithuania are clearly evidenced by the lack of cash benefits for caregivers, very limited social protection of informal caregivers guaranteed by state funds, and underdeveloped measures for reconciling work and responsibilities to care for an elderly family member at home. Incidentally, from the perspective of an elderly person, the state social insurance pension and cash social assistance systems which insufficiently guarantee the economic well-being of the elderly and thus create preconditions for their dependence on family support are “pushing” towards familialism in Lithuania.

The social policy measures defined in the Lithuanian legislation are attributed to formal institutions, but informal institutions, which are represented in this thesis by the attitudes and viewpoints of people aged 50–65 towards care in old age, are also important in shaping the links between informal and formal home care for the elderly. The summary of those attitudes points to the manifestations of strong familialism in Lithuania (priority for family members as carers in old age given by the majority of the population; sticking to the traditional principle that it is the duty of children to take care of the parents in their old age; etc.). On the other hand, a large proportion of respondents in the survey said they would prefer cash for care to direct service provision in the future, which means support for de-familialising policies. The fact that the direction of eldercare policy shaped by population’s attitudes is not one-sided is also evidenced by the preference, expressed by the majority of respondents, for the state to pay for all or part of care services. Linking this preference with the preference for being cared for by immediate family members in old age, it can be stated that Lithuanian residents aged 50–65 are also for the features of *supported familialism* being established in the eldercare sector.

Informal caregivers’ experiences and their need for support in caring for the elderly at home. The summary of the reasons for deciding to care for an elderly family member at home shows the dominance of altruistic

(e.g., sense of duty), social (e.g., distrust in institutions), and economic (e.g., high price of formal care services) aspects among the reasons identified by informal caregivers during the qualitative research. The complexity of the reasons for deciding to care for an elderly relative at home also confirms the multidimensionality of care as a phenomenon emphasised in the theoretical part of the work.

Difficulties with day-to-day routines identified during interviews with informal carers for the elderly support the assumption that caring for a loved one at home is both psychologically and physically demanding and that care-giving becomes a second, but unpaid, job for employed carers. It is interesting to note that the informal caregivers' activities revealed in the research have been found to be similar in many respects to those of formal service providers.

According to the research participants, family members, other relatives and privately hired persons can be identified as substitute caregivers because they allow the primary caregivers to break away from caring activities emotionally and physically. The Internet, general practitioners and the Alzheimer's Association can be seen as the most important sources of various information useful to informal caregivers. It is important to note the versatility of assistance provided by municipal agencies, as informants mentioned both the importance of those agencies as sources of information and the specific services provided by professional staff. As regards support from the employer and colleagues, the informants highlighted being given understanding and support which can be qualified as a source of emotional support.

Informal carers for the elderly in Lithuania expressed the need for both specific-direct formal support measures and non-specific-indirect formal support measures. In other words, informal carers expressed the need for measures that would help them fulfil their home care responsibilities rather than for measures that would "liberate" them from their care responsibilities. Even working caregivers mentioned the need for extra rest days, longer lunch breaks, and possibilities to work sliding or flexible hours that

would help them stay active in the labour market without abandoning their responsibilities of caring for a family member at home.

The summary of the results of interviews with informal carers for elderly people at home leads to the conclusion that informal carers support the links between informal and formal care that are characteristic to the type of *supported familialism*, where family care is considered a priority form of care, but there are various instruments in place to support families caring for their elderly relatives at home.

Experiences of formal home carers for the elderly. The summary of the peculiarities of establishing and maintaining contacts between formal and informal carers for the elderly shows that social work organisers particularly emphasise the distribution of duties and responsibilities both at the phase of establishing contacts and at later phases of relationships with informal carers. This emphasis on the distribution of duties and responsibilities between formal and informal carers suggests that social work organisers tend to maintain a task-specific relationship model between formal and informal care. The assumption of the acceptability of the task-specific model to social work organisers is reinforced by the fact that, in providing examples of successful communication with informal caregivers, social work organisers highlight the importance of cooperation between formal and informal caregivers and their common purpose.

Social work organisers admit that informal carers can be both useful and useless in the process of caring for the elderly at home. This argument is based on the fact that formal caregivers not only emphasise the importance of the role of informal caregivers, but also identify situations where relatives of elderly persons become an obstacle to the smooth functioning of formal caregivers.

Social work organisers tend to view informal carers as resources. This assumption is reinforced by the fact that, when speaking about the role of informal caregivers and recognising the importance of their role, informants emphasise the function of the family members of an elderly person as that of payers for services. The informants further point out that informal caregivers facilitate the work of care staff. The assumption of the tre-

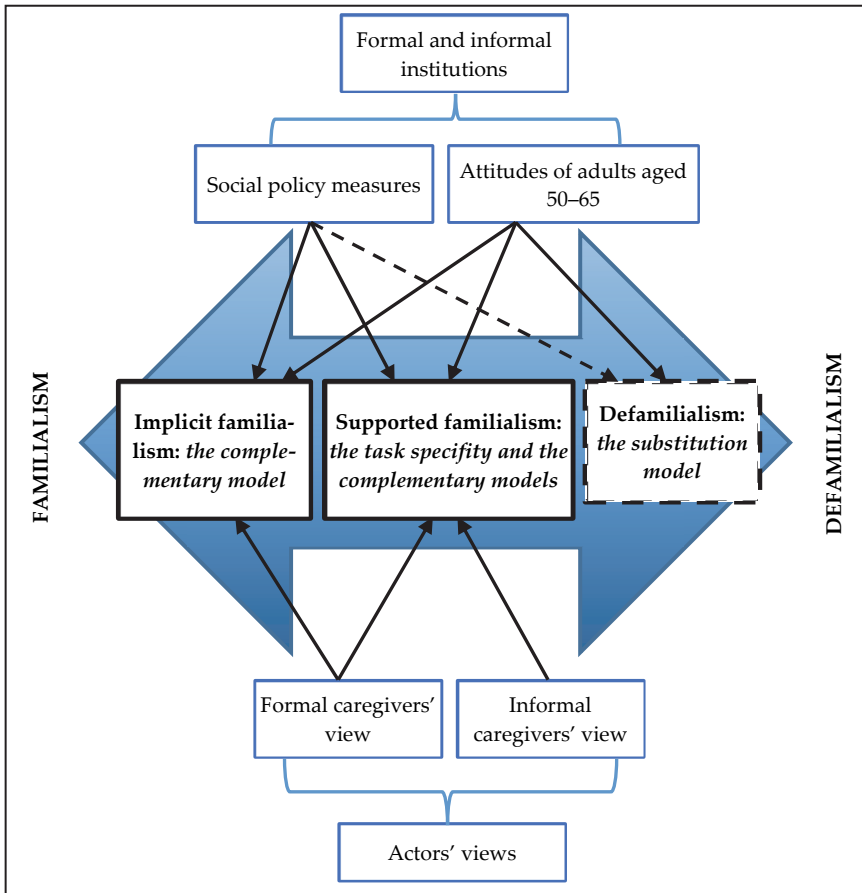
atment of informal caregivers as resources is also reinforced by the fact that home-based social services for elderly people who have close relatives are only provided with a written request of the relatives, justifying the need for such services and explaining the reasons why they are not able to assume care responsibilities themselves. On the other hand, social work organisers' viewpoints also reveal certain features suggesting the treatment of informal caregivers as colleagues. This is evidenced by the efforts of formal caregivers to adjust to unusual working hours when providing services. In addition, although this was not highlighted in presenting the findings of the research, it is important to note here that social work organisers admitted that home help services make life easier for the loved one.

Formal caregivers advocate for the right of the elderly in care to maintain their autonomy in decision making. It means that elderly persons can retain their autonomy in decision making, even though the implementation of the decisions is assisted by others. This statement is supported by the observation of research participants that relatives' willingness to receive as many services as possible restricts the autonomy of the elderly and that capable care recipients should decide themselves which services they need.

The summary of the results of interviews with formal home carers for the elderly suggests that formal carers support the nature of the links between informal and formal care that are characteristic to the types of *supported and implicit familialism*. In addition, interviews with formal home carers for the elderly confirm the conclusion drawn from the results of the quantitative research that social policy measures implemented in the Lithuanian care sector are familialising. Referring to the system of formal care instruments for the elderly, social work organisers highlighted problems related to long queues of persons awaiting home-based care services, staff shortages in the care sector, bureaucracy in determining the need for care, and limited opportunities for more flexible services towards family carers. In the context of the links between formal and informal care, all this may be associated with the attribution of greater responsibility for meeting care needs of the elderly to informal carers.

Summary of the results of quantitative and qualitative research. The integrated results from the quantitative and qualitative dissertation research suggest that the links between informal and formal home care for the elderly shaped by social policies and population attitudes, which are the predominant characteristics of the types of supported and implicit familialism, are consistent with the links constructed by carers' experiences, because carers for the elderly also express support for establishing the characteristics of the above-mentioned types of familialism in the eldercare sector. Figure 1 provides a diagram summarising the results from the quantitative and qualitative dissertation research discussed above.

As Figure 1 shows, the movement towards de-familialism in Lithuania can be viewed as vague and uncertain (dashed line in Fig. 1) given that the implementation of statutory de-familialising social policy measures (residential care, home-based day (social) care, sheltered accommodation, cash for care, nursing and palliative care services) are rather sluggish in practice in terms of the coverage, accessibility and level of funding of the measures, and dynamics of changes. According to the author of the dissertation, the results of the qualitative research partly explain why de-familialising policies are poorly put into practice. According to the institutional approach, for an institutional change to occur or, in this particular case, for the eldercare sector to move towards de-familialism, it is necessary for the actors to reject the status quo, i.e. the existing configuration of implicit-supported familialism in the care sector established by social policy measures. However, the analysis of formal and informal caregivers' experiences has shown that the current situation constructed by social policy measures in the care sector is acceptable for them, with some modifications in terms of ensuring better support for informal caregivers. Thus, it can be concluded that the actors support the status quo thus impeding the implementation of any major changes in the care sector. By the way, the Lithuanian population aged 50–65 is also not firmly determined as to the direction the construction of the elderly care sector should take.

- > Directions of the links between formal and informal care constructed by social policy measures, caregivers' viewpoints and population attitudes
- - - - -> Uncertain movement towards de-familialism

Fig. 1. Links between informal and formal home care for the elderly shaped by social policies, attitudes of adults aged 50–65 and caregivers' attitudes within the context of the concept of familialism

Source: developed by the author of the dissertation.

CONCLUSIONS

1. The duty of children to take care of the parents in their old age entrenched in the Constitution and Civil Code of the Republic of Lithuania creates preconditions for the model of implicit familialism in the elder-care sector (primacy of informal care over formal one).
2. This constitutional provision is reflected in the attitudes of adults aged 50–65 towards the type of care they would prioritise in old age. Most of the population give priority for family members as carers in old age and support the assertion that adult children must take care of their parents in old age what demonstrates the manifestations of strong familialism. Likewise, the majority of the population agrees with the assertion that all care services should be paid by the state which is characteristic to supported familialism. At the same time, there are indications of certain future changes, given that some adults in this age group give priority to cash for care rather than to direct services, i.e. support the orientation towards de-familialising care policy.
3. Social policy measures established in the Lithuanian legislation create preconditions for different types of familialism to manifest in the elder-care sector:
  - 3.1. The manifestations of supported familialism are reflected by the following measures: home help; respite service; day centres; special compensations for nursing and attendance costs; pension and unemployment social insurance from state resources; home-based outpatient care services; adjustment of housing and its environment to the needs of a disabled person; compensations for the acquisition and maintenance of cars; sickness benefit to care for a sick family member; unpaid leaves to care for a sick family member; part-time work; flexible working hours.
  - 3.2. The manifestations of de-familialism are reflected by the following measures: residential care services; home-based day (social) care; sheltered accommodation; cash for help; nursing and palliative care services.

4. For a more in-depth analysis of the implementation of the aforementioned social policies in practice, a framework of criteria was developed comprising such indicators as the coverage of the measure and its dynamics; the level, structure of and changes in funding; the period of application of the measure. The analysis of the implementation of social policy measures in practice has shown the orientation towards the model of stronger familialism or even the development of preconditions for implicit familialism. The emerging of the latter model is evidenced by the lack of cash benefits for caregivers, very limited social protection of informal caregivers guaranteed by state funds in their old age, and underdeveloped system for reconciling work and care responsibilities. The relatively weak performance of de-familialising policies in practice is confirmed by such indicators as insignificant growth of the scope of residential care, low spread of cash for help, poorly developed sheltered accommodation services, a declining trend in social protection expenditures for residential care accommodation, and a large number of unsatisfied requests for integrated home-based social services.
5. The state social insurance pension and cash social assistance systems insufficiently guarantee the economic well-being of the elderly in Lithuania and thus create preconditions for their dependence on family support, i.e. are familialising.

Conclusions in paragraphs 1 to 5 confirm the first statement to be defended, as formulated in the introduction to the doctoral dissertation: "The links between informal and formal home care for the elderly constructed by social policy measures and the attitudes of people aged 50-65 are specific to the types of implicit and supportive familialism that are characterised by the dominance of informal care over formal care. Defamilialising policies, although entrenched in legislation, are poorly implemented in practice."

6. The analysis of informal caregivers' experiences and their need for support in caring for the elderly at home suggests that:

- 6.1. Decisions of informal caregivers to assume responsibilities of caring for an elderly family member are dictated by altruistic (e.g., sense of duty), social (e.g., distrust in institutions), and economic (e.g., high price of formal care services) considerations.
- 6.2. Informal caregivers' activities are in many respects similar to those of formal service providers: both of them perform the same tasks related to day-to-day routines; both formal and informal caregivers lack the means to deliver work to a high standard of quality; activities of both of them are physically and psychologically demanding; both of them resent bureaucracy in the eldercare system.
- 6.3. Family and other close people are the primary source of help for informal caregivers in overcoming care-related difficulties. Informal carers for elderly people view formal care as a form of support that should help them cope with home care related challenges for carers' health, financial resources, personal life and reconciliation of care and work.
- 6.4. Informal carers for the elderly in Lithuania express the need for both specific-direct measures of formal support, such as nursing courses, psychological assistance, extra rest days, etc. (i.e. measures targeting informal caregivers and designed to assist them in performing care activities) and non-specific-indirect measures of formal support, like transport services, more generous cash benefits, etc. (i.e. measures primarily targeting elderly people).

Conclusions in paragraph 6 confirm the second statement to be defended, as formulated in the introduction to the doctoral dissertation: "The links between informal and formal home care for the elderly built on experiences of informal caregivers are characteristic to the type of supported familialism where family care is considered a priority form of care, but there are various social policies in place to support families caring for their elderly relatives."

7. The analysis of experiences of formal caregivers for the elderly at home suggests that:

- 7.1. The distribution of duties and responsibilities between formal and informal caregivers emphasised by social work organisers gives reasons to presume that the social work organisers tend to maintain a task-specific relationship model between formal and informal care, which essence lies in that the choice of carer is linked to the task, care services requiring higher skills are provided by formal and skilled care providers and formal and informal care is mutually complementary.
- 7.2. Social work organisers are not unambiguous about the role of informal carers for the elderly in the process of assistance. On the one hand, the social work organisers recognise the importance of the role of informal carers for the elderly in the process of assistance, pointing out that informal carers facilitate the work of home help staff. On the other hand, the social work organisers note that informal carers' being demanding, their reproaches and abuse of services become an obstacle to the smooth service delivery.
- 7.3. Social work organisers tend to view informal carers as resources: they pay attention to the avoidance of the children's duty to look after their parents; emphasise the requirement to justify in writing why family members are not able themselves to care for an elderly relative at home; emphasise the role of informal carers as payers for home-based social services; stress that home help services provide opportunities for informal carers to work; but little has been said about other needs of informal caregivers.

Conclusions in paragraph 7 confirm the third statement to be defended, as formulated in the introduction to the doctoral dissertation: "The links between informal and formal home care for the elderly constructed by experiences of formal caregivers are specific to the types of supported and implicit familialism. Formal caregivers place a particular emphasis on the task-specific model of interaction between formal and informal care, characterised by the fact that home care services requiring higher skills are provided by the staff of social services and those requiring less skills are provided by family members, relatives, friends and/or neighbours."

8. The integrated results from the quantitative and qualitative dissertation research suggest that:
  - 8.1. The configuration of implicit-supported familialism in the care sector, as embedded in social policy, is acceptable both to informal and formal carers for the elderly. However, carers note the lack of extension of the measures of supported familialism, i.e. measures such as more flexible hours in providing social services at home, ensuring access to information for caregivers, reducing the burden related to documentation, increasing the number of staff providing home care services, etc.
  - 8.2. Poor implementation of de-familialising social policy measures in practice can be associated both with diverging attitudes among the elderly (some of them support familialising and others – de-familialising social policies), and caregivers’ attitudes that reflect altruism and non-seeking to “liberate” from responsibilities of caring for close relatives.

Conclusions in paragraph 8 confirm the fourth statement to be defended, as formulated in the introduction to the doctoral dissertation: “The links between informal and formal home care for the elderly shaped by social policy measures in the Lithuanian eldercare sector correspond to the links between informal and formal care built on caregivers’ experience. In the context of de-familialising policies being adopted in legislation, expressing the intent of social policymakers to move towards de-familialisation in the sector of home-based care for the elderly, caregivers support the status quo situation.”

DISERTACIJOS SANTRAUKA

Temos praktinis ir teorinis aktualumas. Pagyvenusių asmenų globos jų namuose paslaugų plėtra yra viena iš XX a. antroje pusėje ėmusių ryškėti globos sektoriaus tendencijų, kurios tikslas, anot Jacobs (2003), yra kuo ilgiau išsaugoti globos poreikį turinčių asmenų nepriklausomybę ir per tai atitolinti globą stacionarioje globos paslaugų įstaigoje. Didėjantis domėjimasis pagyvenusių asmenų globa jų namuose yra glaudžiai susijęs su tuo, kad apskritai visas pagyvenusių žmonių globos paslaugų sektorius susiduria su iššūkiais, nulemtais demografinių, socialinių ir ekonominių pokyčių. Prognozuojama, kad 65 metų ir vyresnių asmenų dalis visoje ES išaugs nuo 19,5 proc. 2016 m. iki 29,2 proc. 2070 m., o 80 metų ir vyresnių asmenų – nuo 5,5 proc. iki 12,9 proc. (The 2018 Ageing Report, 2017). Kitas išbandymas, kurį turės įveikti ES, sprendama ilgalaikės globos klausimus, – tai dėl mažėjančio darbingo amžiaus asmenų skaičiaus ir besikeičiančių šeimos narių galimybių prižiūrėti pagyvenusius artimuosius namuose mažėjanti globos teikėjų pasiūla (Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society, 2014). Tokiu būdu daugelis šalių atsiduria situacijoje, kai augančio pagyvenusių asmenų globos jų namuose poreikio negali atskirai patenkinti nei valstybės ir / ar privataus sektoriaus organizuojamos ir teikiamos globos paslaugos, kurios šioje disertacijoje yra įvardijamos kaip formali globa, nei šeimos narių ar giminių teikiamos globos paslaugos, kurios disertacijoje įvardijamos kaip neformali globa.

Kitas disertacijos temos praktinio aktualumo aspektas – formalios ir neformalios globos pagyvenusio asmens namuose derinimo svarba ir nauda tiek globos poreikį turinčiam pagyvenusiam asmeniui, tiek neformalios, tiek formalios globos sektorių atstovams. Žvelgiant iš globojamo asmens pozicijos, formalios ir neformalios globos namuose derinimas yra svarbus siekiant patenkinti jo įvairiapusių emocinius, fizinius ir socialinius globos poreikius. Žvelgiant iš neformalaus globėjo pozicijos, formalios ir neformalios globos derinimas gali būti traktuojamas kaip būdas mažinti šeimos nariams ir artimiesiems tenkančią pagyvenusio asmens globos jo namuose našta. Žvelgiant iš formalios globos sektoriaus atstovų

pozicijos, neformalūs globėjai palengvina profesionalių globėjų darbą, neformali globa turi įtakos valstybės socialinės apsaugos ir sveikatos išlaidų sumažėjimui, neformalūs globėjai padeda spręsti darbuotojų pritraukimo ir išlaikymo globos sektoriuje problemas, užpildydami formalių globos darbuotojų trūkumo spragą.

Teorinį temos aktualumą disertacijos autorė grindžia moksliniuose straipsniuose (Lyons ir Zarit, 1999; Ward-Griffin ir Marshall, 2003; Timonen, 2009; Kemp ir kt., 2013; Barrett ir kt., 2014) vis dažniau akcentuojamu poreikiu geriau suprasti, kaip funkcionuoja ir transformuojasi globos sistema kaip formalios ar neformalios globos visuma, kokia linkme sąsajos tarp formalios ir neformalios globos transformuoja visą globos sistemą. Teigiama, kad egzistuojantys darbai nepateikia visapusio ryšių tarp formalios ir neformalios globos paaiškinimo, kad formalios ir neformalios globos sąsajų supratimas tampa vis sudėtingesnis, nes paslaugų namuose srityje įsitvirtinant piniginiams išmokoms nyksta riba tarp formalios ir neformalios globos, atsiranda hibridinės globos formos. O štai Timonen (2009) pabrėžia ir integralios globos teorijos, kuri turėtų paaiškinti tiek mikro, tiek makro socialinio konteksto aspektus, keldama hipotezes tiek individualiame, tiek sisteminiame lygmenyse, svarbą.

Aukščiau įvardytų Europos, kartu ir Lietuvos, demografinių ir socialinių tendencijų kontekste, siekiant patenkinti pagyvenusių žmonių globos jų namuose poreikius ir apskritai siekiant parengti efektyvias ilgalaikės priežiūros politikos priemones, būtina tirti formalios ir neformalios globos pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajas.

Tyrimo problema. Galime išskirti bent tris tyrimo problemos aspektus / lygmenis. Pirma, aktualu gilintis į formalios ir neformalios globos namuose derinimo naudą globos proceso dalyviams. Antra, svarbu suprasti formalios ir neformalios globos sąsajų sudėtingumą, kuris lemia poreikį gilesniam šio reiškinių moksliniam pažinimui. Ir trečia, formalios ir neformalios globos sąsajos reiškiasi tiek mikro, tiek makro lygmenyse, todėl čia pirmiausia svarbu ieškoti indikatorijų, kurie leistų susieti šiuos lygmenis.

Disertacijoje, analizuojant neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajas, keliami šie **tyrimo klausimai**: kokias ne-

formalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajas Lietuvoje formuoja socialinės politikos priemonės? Kokios yra vyresnio amžiaus gyventojų nuostatos formalių ir neformalių globos paslaugų senatvėje atžvilgiu? Kokių paramos priemonių pageidauja neformalūs pagyvenusių asmenų namuose globėjai? Kaip neformalių pagyvenusių asmenų globėjų namuose vaidmenį vertina formalūs globėjai? Kokį neformalios ir formalios globos sąsajų pobūdį palaiko pagyvenusių asmenų namuose formalūs ir neformalūs globėjai? Ar valstybės įgyvendinama pagyvenusių žmonių globos politika atitinka globėjų požiūrį į tai, kaip jie mato formalios ir neformalios globos sąsajas?

Tyrimo objektas – neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos, formuojamos socialinės politikos priemonėmis ir globėjų patirtimi.

Tyrimo tikslas – atskleisti, kokias neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajas formuoja socialinės politikos priemonės ir globėjų patirtis.

Tikslui įgyvendinti keliami uždaviniai:

1. Išnagrinėti neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sampratas.
2. Atskleisti formalios ir neformalios globos sąsajų įvairovę.
3. Įvertinti, kokias neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajas formuoja Lietuvos globos sektoriuje įgyvendinamos socialinės politikos priemonės.
4. Atskleisti, kokias neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajas konstruoja neformalių ir formalių globėjų patirtis:
  - 4.1. Ištirti neformalių pagyvenusių asmenų globėjų namuose patirtį ir poreikį paramai.
  - 4.2. Ištirti formalių pagyvenusių asmenų globėjų namuose patirtį.
5. Nustatyti, ar socialinės politikos priemonėmis formuojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos atitinka globėjų patirtimi konstruojamas neformalios ir formalios globos sąsajas.

Disertacijos ginamieji teiginiai. Disertacijos autorė formuluoja šiuos ginamuosius teiginius:

1. Socialinės politikos priemonėmis bei 50–65 metų amžiaus gyventojų nuostatomis formuojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos, būdingos implicitinio ir remiamo familializmo tipams, kurie pasižymi neformalios globos dominavimu formalios globos atžvilgiu. Defamilializuojančios politikos priemonės, nors ir įtvirtintos teisės aktuose, yra silpnai realizuojamos praktikoje.
2. Neformalių globėjų patirtimi konstruojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos yra būdingos remiamo familializmo tipui, kai globa šeimoje yra laikoma prioritetine globos forma, tačiau pagyvenusius artimuosius globojančios šeimos yra remiamos įvairiomis socialinės politikos priemonėmis.
3. Formalių globėjų patirtimi konstruojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos yra būdingos remiamo ir implicitinio familializmo tipams. Formalūs globėjai itin akcentuoja užduoties specifiškumu paremtą formalios ir neformalios globos ryšių modelį, pasižymintį tuo, kad daugiau įgūdžių reikalaujančios globos namuose paslaugos yra teikiamos socialinių paslaugų įstaigų darbuotojų, o mažiau įgūdžių – šeimos narių, giminaičių, draugų, kaimynų.
4. Socialinės politikos priemonėmis Lietuvos pagyvenusių žmonių globos sektoriuje formuojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos atitinka globėjų patirtimi konstruojamas neformalios ir formalios globos sąsajas. Teisės aktuose įtvirtinant defamilializuojančias politikos priemones, išreiškiančias socialinės politikos formuotojų siekį judėti defamilializmo tipo pagyvenusių žmonių globos jų namuose sektoriuje link, globėjai palaiko *status quo* situaciją.

Teorinis disertacijos pagrindas. Kaip pamatinė teorinė struktūra darbe naudojamas *institucinis požiūris* (angl. *institutional approach*), kuris lei-

džia susieti mikro ir makro analizės lygmenis. Viena iš institucionalizmo teorinės prieigos bazinių prielaidų yra ta, kad institucijos formuoja elgesį, arba kad veikėjų elgesys yra sąlygojamas išorinės institucinės aplinkos (Lawrence ir kt., 2009). Disertacijoje vadovaujamas Helme ir Levitsky (2004, p. 727) pateikiamu institucijų kaip taisyklių ir procedūrų (formalių ir neformalių), kurios, suvaržydamos ir įgalindamos veikėjų elgesį, struktūroja socialinę sąveiką, apibrėžimu. Formaliomis institucijomis darbe laikomos socialinės politikos priemonės, kurios formuoja vienokias ar kitokias neformalias ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajas, o neformaliomis – gyventojų nuostatos globos paslaugų senatvėje atžvilgiu. Institucionalizmo prieigoje, remiantis Peters (2000), pripažįstama, kad institucijos formuoja individų elgesį ir kad individai gali formuoti ir reformuoti institucijas. Atsižvelgiant į šią institucionalizmo teorinės prieigos nuostatą, disertacijoje, analizuojant neformalias ir formalios globos sąsajas, įtraukiami ir pagyvenusių asmenų globėjų namuose patirtimi paremti požiūriai.

Kita vertus, institucionalizmo teorinė prieiga neleidžia detaliau paaiškinti sąveikos tarp individualaus lygmens ir institucijų (Vandenabeele, 2007), todėl disertaciniame darbe pasitelkiama *familializmo koncepcija*, kur pagrindinis dėmesys skiriamas globos vaidmens tarp šeimos ir valstybės pasiskirstymui. Valstybė, taikydama familializuojančias ir / ar defamilializuojančias politikos priemones, reguliuoja šeimai tenkančių artimųjų globos įsipareigojimų vykdymą – įsipareigojimus arba padidina, arba sumažina (Leitner, 2003, 2014), o tai, savo ruožtu, daro įtaką neformalios ir formalios globos teikimo santykiui. Taigi familializmo koncepcija, akcentuodama tokių institucijų, kaip valstybės politikos priemonės, poveikį globos šeimoje įsipareigojimų vykdymui, sudaro sąlygas pažvelgti į neformalias ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajas iš makro lygmens perspektyvos.

Institucionalizmo teorinėje prieigoje dėmesys sutelkiamas į makro lygmens struktūrų įtaką individams ir jų elgesiui, tačiau globa, kaip bus akcentuota ir teorinėje darbo dalyje, yra ne tik politikos priemonėmis reguliuojama veikla, bet ir fenomenas, kuriame susipina emocijos, jausmai,

žmonių tarpusavio santykiai, arba, kitaip tariant, mikro lygmens reiškieniai. Taigi, siekiant giliau pažvelgti į šiuos neformalios ir formalios globos sąsajų aspektus, disertacijoje pasitelkiama ir *feministinė globos etika*. Feministinėje globos etikoje dėmesys sutelkiamas į globėjų ir globos gavėjų santykius, akcentuojamos globą grindžiančios vertybės, globos sukuriama priklausomybė nuo kitų žmonių ir institucijų, globėjų pažeidžiamumas. Feministinė globos etika šioje disertacijoje svarbi ne tik tuo, kad padeda geriau pažinti globą kaip fenomeną, bet ir tuo, kad šios teorinės prieigos atstovių darbuose (Kittay, 1999; Held, 2004; Fine ir Glendinning, 2005), akcentuojant globėjų pažeidžiamumą, kartu išreiškiama ir kritika valstybės politikai, vykdomai globėjų atžvilgiu. Taigi feministinės globos etikos naudojimas disertacijos autorei padėjo ne tik išvelgti formaliems ir neformaliems pagyvenusių asmenų globėjams aktualius klausimus, bet ir vertinti juos iš kritinės perspektyvos. Be to, globos etikos teorinė prieiga politikos priemonių analizėje leido susieti mikro ir makro lygmenis.

Darbo naujumas ir reikšmė. Užsienio šalių mokslininkai, analizuodami formalios ir neformalios globos sąsajas, dėmesį sutelkia į tradicinių formalios ir neformalios globos ryšių modelių kritiką ir naujų modelių paiešką (Lyons ir Zarit, 1999; Ward-Griffin ir Marshall, 2003; Litwin ir Attias-Donfut, 2009; Timonen, 2009; Kemp ir kt., 2013; McPherson ir kt., 2014), formalių ir neformalių globėjų santykius (Agee ir Blanton, 2000; Twigg ir Atkin, 2002; Jacobs ir kt., 2016; Lee ir kt., 2018) bei paramą neformaliems globėjams (Kosloski ir kt., 2001; Silverstein ir Parrot, 2001; Jegermalm, 2003, 2004, 2005; Stoltz ir kt., 2004; Koopmanschap ir kt., 2004; Exel ir kt., 2008; Carers in Europe, 2009; Courtin ir kt., 2014; Lethin ir kt., 2016; Dam ir kt., 2016). Disertacijos autorės atliktas tyrimas papildo šią tyrimų kryptį naujai sukonstruotu daugiadimensiniu tyrimo objektu, t. y. į formalios ir neformalios globos sąsajas žvelgia ir jas lygina iš trijų – socialinės politikos formuotojų, neformalių ir formalių globėjų – perspektyvų, kartu apjungdama makro ir mikro lygmens veiksmus.

Antras disertacinio darbo naujumo aspektas yra susijęs su analizės teorinio konstrukto – *institucinės prieigos, familializmo koncepcijos ir feminis-*

tinės globos etikos – pasirinkimu formalios ir neformalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajų analizei. Disertacijoje, pasitelkus familializmo koncepciją pagyvenusių asmenų globos analizei, ne tik ieškoma sąryšio tarp tradicinių formalios ir neformalios globos ryšių modelių ir skirtingų familializmo tipų, bet ir suformuojamas išplėstinis rodiklių, padedančių nustatyti šalies pagyvenusių žmonių globos politikos vietą familializmo–defamilializmo konfigūracijoje, sąrašas. Taigi šia disertacija prisidedama prie familializmo koncepcijos operacionalizacijos, kas, anot Lohman ir Zagel (2015), yra labai svarbu plėtojant lyginamuosius šeimos politikos tyrimus, tačiau tai vis dar yra diskusijas keliantis klausimas. Kalbant apie disertacijos naujumą Lietuvos tyrimų kontekste, verta paminėti, kad jeigu institucionalizmo prieigos taikymas įvairiose socialinių paslaugų tyrimuose nėra naujiena, tai feministinė globos etika ir familializmo koncepcija retai lietuvių tyrėjų darbuose taikomos teorinės prieigos, tuo labiau, nėra naudota minėtų trijų teorinių prieigų kombinacija.

Galima pastebėti, kad Lietuvos tyrėjai daugiausia dėmesio skiria stacionarios globos (Bikmanienė, 2005; Žalimienė, 2007; Spirgienė ir Macijauskienė, 2008; Spirgienė, 2010; Vaškevičiūtė ir Naujanienė, 2011; Lukamskienė, 2012; Orlova, 2014; Charenkova, 2017, 2018) ir formalios globos namuose aspektams (Guogis ir Gudelis, 2005; Tamutienė ir Naujanienė, 2013; Žalimienė ir kt., 2017a). Negausioje neformalios globos tyrimų srityje dominuoja pagyvenusius artimuosius globojančių šeimos narių patirties tyrimai (Užaitė ir Naujanienė, 2006; Macijauskienė ir Spūdytė, 2006; Žydzūnaitė ir kt., 2009; Gevorgianienė ir Pilkytė, 2016). Taigi šia disertacija ne tik prisidedama prie neformalios pagyvenusių žmonių globos tyrimų plėtos mūsų šalyje, bet ir padedami pagrindai Lietuvoje dar naujai tyrimų kryptčiai – formalios ir neformalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajoms.

Tyrimo ir duomenų analizės metodai. Šioje disertacijoje kiekybinio tyrimo strategija derinama su kokybinio tyrimo strategija. Kiekybinio tyrimo įgyvendinimui pasitelkiama antrinė kiekybinių duomenų analizė. Duomenų šaltiniai: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas; Europos Sąjungos statistikos tarnybos (EUROSTAT) duo-

menų bazė; 2015 m. gruodžio – 2016 m. kovo mėn. atliktos reprezentatyvios 50–65 metų amžiaus Lietuvos gyventojų apklausos duomenys.

Kokybinio tyrimo įgyvendinimui pasitelkiami pusiau struktūruoti interviu su neformaliais globėjais ir formaliais globėjais (darbuotojais), o duomenų analizei taikytas kokybinės turinio analizės metodas. Iš viso 2016 m. birželio – 2019 m. kovo mėn. atlikti 33 interviu: 20 su neformaliais pagyvenusių asmenų namuose globėjais ir 13 su formaliais globėjais (socialinio darbo organizatorėmis, kurios, vadovaudamosi savo pareigybės aprašymu, informuoja ir konsultuoja asmenis socialinių paslaugų gavimo, organizavimo ir teikimo klausimais, atlieka asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio vertinimą).

Taip pat disertacijoje iškeltam tikslui pasiekti atlikta mokslinės literatūros apžvalga ir teisės aktų, reglamentuojančių pagyvenusių žmonių socialinę apsaugą (socialinio draudimo pensijas, piniginę socialinę paramą, socialines paslaugas) ir darbo rinkos politikos priemonės neformaliems globėjams, analizė.

Darbo struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, trys pagrindinės dalys, išvados, rekomendacijos ir darbo pabaigoje pateikiamas naudotos literatūros sąrašas bei disertacijos priedai.

Disertacijos pirma dalis yra skirta atskleisti neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajų tyrimo teorinius pagrindus. Šioje dalyje nagrinėjamos sąvokos „globa“ semantinės reikšmės, neformalios ir formalios globos sampratos, neformalios ir formalios globos sąsajų įvairovė, atskleidžiamos analizei pasirinktų teorinių priegų – institucionalizmo, familializmo koncepcijų ir feministinės globos etikos – pagrindinės prielaidos ir pagrindžiamas teorinių priegų tinkamumas disertacijos tyrimo objekto analizei.

Disertacijos antra dalis yra skirta pristatyti empirinio tyrimo metodiką. Pirmame šios dalies skyriuje atskleidžiama ir pagrindžiama kiekybinio tyrimo metodika, aprašant tyrimo objekto analizei disertacijos autorės sudarytą rodiklių sąrašą ir tyrimo metodą – antrinę duomenų analizę. Antrame šios dalies skyriuje atskleidžiama ir pagrindžiama kokybinio tyrimo metodika: pagrindžiamas kokybinio aprašomojo metodo pasirinkti-

mas, apibūdinama kokybinių duomenų rinkimo eiga ir informantų atranka, atskleidžiami kokybinio tyrimo apribojimai, tyrimo etika ir duomenų analizės žingsniai.

Trečia disertacijos dalis yra skirta pristatyti ir išanalizuoti tyrimo rezultatus. Pirmame šios dalies skyriuje nagrinėjamos socialinės politikos priemonėmis formuojamos neformalios ir formalios pagyvenusių asmenų globos jų namuose sąsajos. Antrame šios dalies skyriuje tiriamos neformalios ir formalios globos sąsajos, konstruojamos pagyvenusių asmenų globėjų namuose patirtimi. Galiausiai trečiame skyriuje, apibendrinant kiekybinio ir kokybinio tyrimo rezultatus, įvertinama, ar socialinės politikos priemonėmis formuojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos atitinka globėjų patirtimi paremtą požiūrį į neformalios ir formalios globos sąsajas (t. y. ar makro lygmens priemonės formuoja politiką tokia pat linkme, kokią palaiko formalūs ir neformalūs globėjai, ar priešingai, socialinės politikos priemonės disonuoja su globėjų požiūriais).

TYRIMO REZULTATAI

Socialinės politikos priemonėmis formuojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos. Lietuvos teisės aktuose įtvirtintos socialinės politikos priemonės kuria prielaidas skirtingų familializmo tipų apraiškoms pagyvenusių žmonių globos sektoriuje. Verta pastebėti, kad teisės aktuose dominuoja socialinės politikos priemonės, priskirtinos remiamo familializmo tipui, kuris familializmo koncepcijoje siejamas su pagyvenusių asmenų globos pareigų priskyrimu šeimai, tačiau kartu suvokiant paramos šeimai svarbą. Po remiamo familializmo tipo apraiškų Lietuvos teisės aktuose pagal socialinės politikos priemonių gausą seka defamilializmo tipo apraiškos, o mažiausiai Lietuvos teisės aktuose įtvirtinta priemonių, atspindinčių implicitinį familializmą.

Įvertinus kriterijus, leidžiančius nusakyti teisės aktuose įtvirtintų socialinės politikos priemonių veikimo kryptį praktikoje (familializmo ar defamilializmo link), matyti, kad daugumos socialinės politikos priemonių įgyvendinimas formuoja pagyvenusių žmonių globos sektorių familializ-

mo link ir netgi kuria prielaidas implicitiniam familializmui. O štai defamilializuojančios politikos priemonės, įtvirtintos teisės aktuose, yra silpnai realizuojamos praktikoje. Apie prielaidas implicitiniam familializmui Lietuvoje ryškiausiai liudija piniginių išmokų globėjams nebuvimas, labai ribota valstybės lėšomis garantuojama neformalių globėjų socialinė apsauga, neišplėtos darbo ir pagyvenusio artimojo globos namuose derinimo priemonės. Beje, žvelgiant iš pagyvenusio asmens perspektyvos, defamilializuojančiai Lietuvoje veikia ir valstybinio socialinio draudimo pensijų bei piniginės socialinės paramos sistemos, nepakankamai užtikrinančios pagyvenusių asmenų ekonominę gerovę ir taip sukuriančios prielaidas šių žmonių priklausomybei nuo šeimos paramos.

Socialinės politikos priemonės, įtvirtintos teisės aktuose, priskiriamos formalioms institucijoms, tačiau formuojant neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajas, kaip jau minėta, svarbios yra ir neformalios institucijos, kurioms šiame darbe atstovauja 50–65 metų amžiaus gyventojų nuostatos / požiūriai į globą senatvėje. Apibendrinant šias nuostatas, galima kalbėti apie stipraus familializmo apraiškas Lietuvoje (daugumos gyventojų prioritetą artimųjų teikiamai globai senatvėje; laikymasis tradicinės nuostatos, kad vaikai privalo rūpintis savo tėvais senatvėje ir kt.). Kita vertus, didelė dalis tyrimo respondentų išsakė norą ateityje gauti pinigines išmokas užuot gavus tiesiogines paslaugas, kas yra defamilializuojančios politikos palaikymas. Kad gyventojų nuostatomis formuojama pagyvenusių žmonių globos politikos kryptis nėra viapusė, liudija ir daugumos respondentų išreikštas pageidavimas, kad už visas ar dalį globos paslaugų mokėtų valstybė. Susiejant šį pageidavimą su gyventojų noru, kad senatvėje juos globotų artimiausi šeimos nariai, galima teigti, kad 50–65 metų Lietuvos gyventojai pasisako ir už *remiamo familializmo* bruožų įtvirtinimą pagyvenusių žmonių globos sektoriuje.

Neformalių pagyvenusių asmenų globėjų namuose patirtis ir poreikis paramai. Apibendrinant sprendimo globoti savo pagyvenusį artimąjį namuose priežastis, galima pastebėti, kad tarp kokybinio tyrimo metu neformalių globėjų įvardytų priežasčių dominuoja altruistiniai (pvz., pareigos jausmas), socialiniai (pvz., nepasitikėjimas institucijomis) ir ekonominiai

aspektai (pvz., formalių globos paslaugų brangumas). Sprendimo globoti savo pagyvenusį artimąjį namuose priežasčių kompleksiskumas kartu patvirtina ir teorinėje darbo dalyje akcentuotą globos kaip reiškinio daugiadimensiškumą.

Interviu su neformaliais pagyvenusių asmenų globėjais namuose metu įvardyti kasdienybės sunkumai leidžia tik patvirtinti prielaidą, kad artimojo globa namuose – iš tiesų tiek psichologiškai, tiek fiziškai sunkus darbas, o jeigu globėjas yra dirbantis asmuo, tai globa tampa antru, tačiau neapmokamu darbu. Įdomu pastebėti, kad tyrimo metu atskleista neformalaus globėjo veikla ne vienu aspektu yra panaši į formalaus paslaugų teikėjo veiklą.

Remiantis tyrimo dalyvių pasakojimu, šeimos nariai ir kiti artimieji, privačiai samdomi asmenys gali būti įvardijami kaip pakaitiniai globėjai, nes jie sudaro galimybę pagrindiniams globėjams emociškai ir fiziškai atitrūkti nuo globos veiklų. Internetas, šeimos gydytojas, Alzheimerio asociacija gali būti traktuojami kaip svarbiausi įvairios neformaliems globėjams naudingos informacijos šaltiniai. Pabrėžtinai savivaldybės įstaigų teikiamos pagalbos įvairiapusiškumas, nes informantai minėjo tiek šių įstaigų kaip informacijos šaltinių svarbą, tiek konkrečias profesionalių darbuotojų teikiamas paslaugas. Tyrimo dalyviams kalbant apie darbdavio ir kolektyvo paramą, akcentuota, kad iš pastarųjų sulaukiama supratingumo ir palaikymo, kas gali būti įvardijama kaip emocinės pagalbos šaltinis.

Neformalūs pagyvenusių asmenų globėjai Lietuvoje išreiškė poreikį tiek specifinėms-tiesioginėms formalios paramos priemonėms, tiek nespecifinėms-netiesioginėms formalios paramos priemonėms. Kitaip tariant, neformalūs globėjai išreiškė poreikį priemonėms, kurios jiems padėtų vykdyti artimojo globos namuose įsipareigojimus, o ne priemonėms, kurios juos „išlaisvintų“ nuo globos įsipareigojimų vykdymo. Net dirbantys globėjai kalbėjo apie papildomų poilsio dienų, ilgesnių pietų pertraukų, galimybės dirbti slenkančiu ar lanksčiu darbo grafiku būtinybę, kas padėtų jiems išlikti aktyviais darbo rinkoje neatsisakius savo artimojo namuose globos įsipareigojimų.

Apibendrinant interviu su neformaliais pagyvenusiu asmenų globėjais namuose rezultatus, galima teigti, kad neformalūs globėjai palaiko *remiamo familializmo* tipui būdingą neformalios ir formalios globos sąsają pobūdį, kai globa šeimoje yra laikoma prioritetine globos forma, tačiau pagyvenusius artimuosius namuose globojančios šeimos yra remiamos įvairiomis priemonėmis.

Formalių pagyvenusiu asmenų globėjų namuose patirtis. Apibendrinant formalių pagyvenusiu asmenų globėjų kontakto su neformaliais globėjais užmezgimo ir palaikymo ypatumus, galima pastebėti, kad socialinio darbo organizatorės tiek kontakto užmezgimo su neformaliais globėjais pradžioje, tiek ir tolesniuose santykiuose, itin akcentavo pasiskirstymą pareigomis ir atsakomybe. Toks pareigų ir atsakomybės pasiskirstymo tarp formalių ir neformalių globėjų akcentavimas leidžia daryti prielaidą, kad socialinio darbo organizatorės yra linkusios palaikyti užduoties specifiškumu paremtą ryšių tarp formalios ir neformalios globos modelį. Prielaidą apie užduoties specifiškumu paremto modelio priimtinumą socialinio darbo organizatorėms sustiprina ir tai, kad pateikdamos sėkmingo bendravimo su neformaliais globėjais pavyzdžius, socialinio darbo organizatorės akcentavo formalių ir neformalių globėjų bendradarbiavimo ir bendro tikslo svarbą.

Socialinio darbo organizatorės pripažįsta, jog neformalūs globėjai gali būti tiek naudingi, tiek nenaudingi pagyvenusiu žmonių globos jų namuose procese. Šis teiginys grindžiamas tuo, kad formalūs globėjai ne tik akcentuoja neformalių globėjų vaidmens svarbą, bet ir identifikuoja situacijas, kai pagyvenusiu asmenų artimieji tampa kliūtimi sklandžiam jų darbui.

Socialinio darbo organizatorėms būdingas požiūris į neformalius globėjus kaip išteklius. Šią prielaidą patvirtina tai, kad, kalbėdami apie neformalaus globėjo vaidmenį ir pripažindami šio vaidmens svarbą, tyrimo dalyviai akcentuoja pagyvenusio asmens artimųjų kaip mokėtojų už paslaugas funkciją. Taip pat informantės pabrėžia, kad neformalūs globėjai palengvina lankomosios priežiūros darbuotojų darbą. Prielaidą apie neformalių globėjų kaip išteklių traktavimą sustiprina ir tai, kad turintiems artimųjų pagyvensiems asmenims socialinės paslaugos namuose yra tei-

kiamos tik artimiesiems raštiškai pagrindus jų būtinumą ir paaiškinus priežastis, kodėl jie patys negali priimti globos išpareigojimų. Kita vertus, socialinio darbo organizatorių pasakojimai leidžia išvelgti ir tam tikrus neformalių globėjų kaip bendradarbių traktavimo požymius. Tai liudija formalių globėjų pastangos teikiant paslaugas derintis prie neįprastinio darbo grafiko. Taip pat, nors pristatant tyrimo rezultatus neakcentuota, tačiau šioje vietoje svarbu paminėti, kad socialinio darbo organizatorės pripažino, jog pagalbos į namus paslaugos palengvina artimojo gyvenimą.

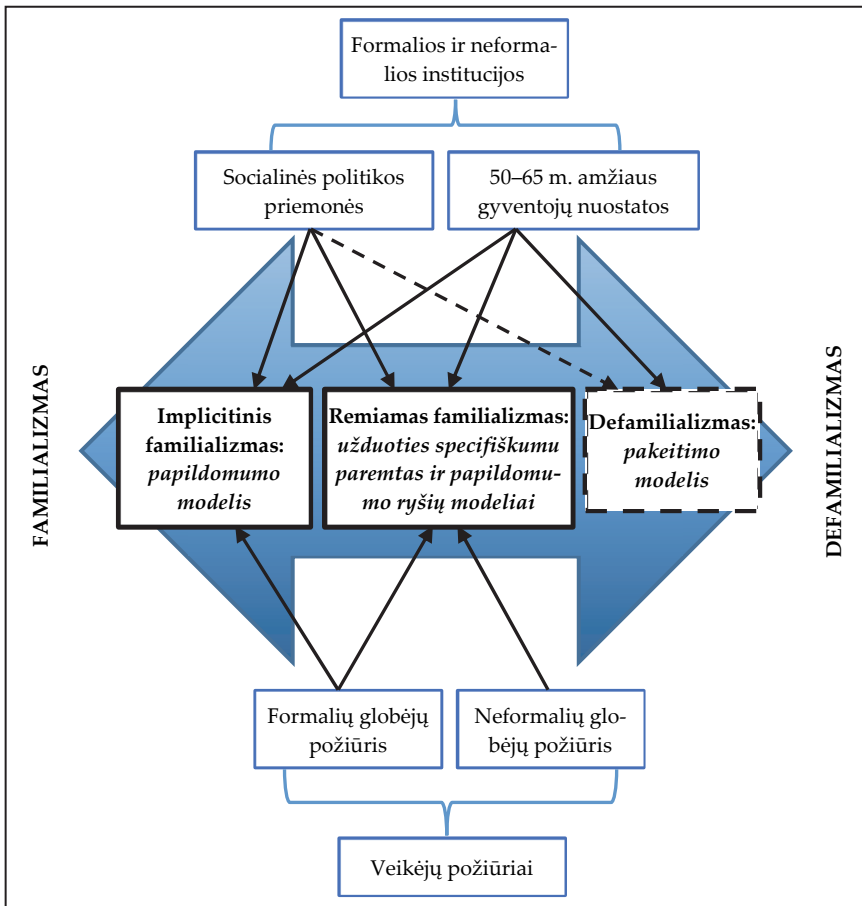
Formalūs globėjai pasisako už globojamų pagyvenusių asmenų teisę išsaugoti sprendimo autonomiją, kuri reiškia, kad pagyvenę asmenys gali išlaikyti sprendimo autonomiją, nors tuos sprendimus įgyvendinti padeda kiti. Šį teiginį pagrindžia tyrimo dalyvių pastebėjimas, kad artimųjų noras gauti kuo daugiau paslaugų varžo pagyvenusių asmenų savarankiškumą ir kad pajėgūs globojami asmenys turėtų patys spręsti, kokių paslaugų jiems reikia.

Apibendrinant interviu su formaliais pagyvenusių asmenų globėjais namuose rezultatus, galima teigti, kad formalūs globėjai palaiko *remiamo ir implicitinio familializmo tipams* būdingus neformalios ir formalios globos sąsajų pobūdį. Taip pat interviu su formaliais pagyvenusių asmenų globėjais namuose patvirtina ir kiekybinio tyrimo rezultatais paremtą išvadą, kad Lietuvos globos sektoriuje įgyvendinamos socialinės politikos priemonės veikia familializuojančiai. Socialinio darbo organizatorės, kalbėdamos apie formalios globos pagyvenusiems asmenims priemonių sistemą, pabrėžė problemas, susijusias su ilgomis eilėmis laukiant paslaugų namuose teikimo, darbuotojų trūkumu globos sektoriuje, su biurokratizmu, nustatant globos poreikį, su ribotomis lankstesnių paslaugų globėjų šeimoje atžvilgiu galimybėmis. Visa tai formalios ir neformalios globos sąsajų kontekste gali būti susieta su didesnės atsakomybės už pagyvenusio asmens globos poreikių tenkinimą priskyrimu neformaliems globėjams.

Kiekybinio ir kokybinio disertacijos tyrimo rezultatų apibendrinimas. Susiejant kiekybinio ir kokybinio disertacijos tyrimų rezultatus, galima teigti, kad socialinės politikos priemonėmis ir gyventojų nuostatomis formuojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų na-

muose sąsajos, labiausiai būdingos remiamo ir implicitinio familializmo tipams, atitinka globėjų patirtimi konstruojamas sąsajos, mat, pagyvenusių asmenų globėjai taip pat išreiškė palaikymą minėtų familializmo tipų bruožų įtvirtinimui pagyvenusių žmonių globos sektoriuje. 1 paveiksle pateikiama schema, apibendrinanti aukščiau aptartus kiekybinio ir kokybinio disertacijos tyrimų rezultatus.

Kaip pavaizduota 1 paveiksle, judėjimas defamilializmo link Lietuvoje gali būti vertinamas kaip „miglotas“ ir neužtikrintas (1 pav. vaizduojamas punktyrine linija), nes teisės aktuose įtvirtintų defamilializuojančių socialinės politikos priemonių (stacionarios globos paslaugų, dienos socialinės globa asmens namuose, apgyvendinimo savarankiško gyvenimo namuose, pagalbos pinigų, slaugos ir palaikomojo gydymo paslaugų) įgyvendinimas praktikoje vyksta gana vangiai, vertinant pagal priemonių aprėptumą, prieinamumą, finansavimo lygį, pokyčių dinamiką. Disertacijos autorės nuomone, kokybinio tyrimo rezultatai iš dalies leidžia paaiškinti, kodėl defamilializuojančios politikos priemonės silpnai realizuojamos praktikoje. Vadovaujantis institucionalizmo prieiga, tam, kad įvyktų institucinis pokytis, šiuo konkrečiu atveju, pagyvenusių asmenų globos sektorius judėtų defamilializmo link, reikia, kad veikėjai nepritartų status quo, t. y. socialinės politikos priemonėmis įtvirtintai implicitinio-remiamo familializmo konfigūracijai globos sektoriuje. Tačiau formalių ir neformalių globėjų patirties tyrimas atskleidė, kad su tam tikrais pakeitimais, užtikrinančiais didesnę paramą neformaliems globėjams, jiems yra priimtina dabartinė socialinės politikos priemonėmis formuojama situacija globos sektoriuje. Taigi, galima teigti, kad veikėjai pritaria status quo, kas apsunkina didesnių pokyčių įgyvendinimą globos sektoriuje. Beje, 50–65 metų Lietuvos gyventojai taip pat nėra tvirtai apsisprendę, kuria kryptimi turėtų būti formuojamas pagyvenusių žmonių globos sektorius.

- > Socialinės politikos priemonėmis, globėjų požiūriais ir gyventojų nuostatomis formuojamų neformalios ir formalios globos sąsajų kryptys
- - - - -> Neužtikrintas judėjimas defamilializmo link

1 pav. Socialinės politikos priemonėmis, 50–65 m. amžiaus gyventojų nuostatomis ir globėjų požiūriais formuojamos neformalios ir formalios pagyvenusių asmenų globos jų namuose sąsajos familializmo koncepcijos kontekste

Šaltinis: parengta disertacijos autorės.

IŠVADOS

1. Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir Civilinio kodekso nuostatos, kad vaikų pareiga yra globoti tėvus, kuria prielaidas implicitinio familializmo modeliui pagyvenusių žmonių globos sektoriuje (neformalios globos dominavimas prieš formalią globą).
2. Ši konstitucinė nuostata atspindi ir 50–65 metų amžiaus gyventojų požiūriuose į tai, kokiai globai jie teiktų prioritetą senatvėje. Dauguma gyventojų teikia prioritetą artimųjų teikiamai globai senatvėje ir pritaria teiginiui, kad vaikai privalo rūpintis savo tėvais senatvėje, kas liudija stipraus familializmo apraiškas. Taip pat dauguma gyventojų pritaria teiginiui, kad už visas globos paslaugas mokėtų valstybė, kas yra remiamo familializmo bruožas. Nors galima kalbėti ir apie tam tikrus galimus pokyčius ateityje, nes dalis šios amžiaus grupės gyventojų palaikė pagalbos pinigų teikimo užuot teikus tiesiogines paslaugas idėją, t. y. defamilializuojančios globos politikos kryptį.
3. Socialinės politikos priemonės, įtvirtintos teisės aktuose Lietuvoje, kuria prielaidas skirtingų familializmo tipų apraiškoms pagyvenusių žmonių globos sektoriuje:
  - 3.1. Remiamo familializmo apraiškas atspindi tokios priemonės: pagalba į namus; atokvėpio paslauga; dienos centrai; slaugos išlaidų ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos; draudimas valstybės lėšomis pensijų ir nedarbo socialiniu draudimu; ambulatorinės slaugos paslaugos namuose; būsto ir jo aplinkos pritaikymas neįgalaus asmens poreikiams; lengvųjų automobilių įsigijimo, jų techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos; ligos išmoka sergančiam šeimos nariui slaugyti; nemokamos atostogos sergančiam šeimos nariui slaugyti; darbas ne visą darbo laiką; lankstus darbo laikas.
  - 3.2. Defamilializmo apraiškas atspindi tokios priemonės: stacionarios globos paslaugos; dienos socialinė globa asmens namuose; apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose; pagalbos pinigai; slaugos ir palaikomojo gydymo paslaugos.

4. Gilinantis detaliau, kaip minėtos socialinės politikos priemonės realizuojamos praktikoje, buvo suformuota kriterijų sistema, apimanti tokius rodiklius kaip: priemonės aprėptumas ir jo pokytis; finansavimo lygis, struktūra ir jų pokytis; socialinės politikos priemonės taikymo trukmė. Socialinės politikos priemonių realizavimo praktikoje analizė atskleidė, kad judama stipresnio familializmo modelio link ar netgi kuriamos prielaidos implicitiniam familializmui. Pastarojo modelio kontūrai ryškėja turint omenyje piniginių išmokų globėjams nebuvimą, labai žemą valstybės lėšomis garantuojamą neformalių globėjų socialinę apsaugą senatvėje, neišplėtotą darbo ir globos derinimo priemonių sistemą. Gana silpną defamilializuojančių politikos priemonių realizavimą praktikoje liudija tokie rodikliai, kaip nereikšmingai auganti stacionarios globos apimtis, mažas pagalbos pinigų paplitimas, silpnai išplėtotą savarankiško gyvenimo namų paslauga, socialinės apsaugos išlaidų apgyvendinimui globos įstaigose mažėjimas, didelis skaičius nepatenkintų prašymų gauti integruotas socialines paslaugas asmens namuose.
5. Valstybinio socialinio draudimo pensijų bei piniginės socialinės paramos sistemos Lietuvoje nepakankamai užtikrina pagyvenusių asmenų ekonominę gerovę ir taip kuria prielaidas šių žmonių priklausomybei nuo šeimos paramos, t. y. veikia familializuojančiai.

1 – 5 punktų išvados patvirtina pirmą disertacijos įvade suformuluotą ginamąjį teiginį – „Socialinės politikos priemonėmis bei 50–65 metų amžiaus gyventojų nuostatomis formuojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos, būdingos implicitinio ir remiamo familializmo tipams, kurie pasižymi neformalios globos dominavimu formalios globos atžvilgiu. Defamilializuojančios politikos priemonės, nors ir įtvirtintos teisės aktuose, yra silpnai realizuojamos praktikoje.“

6. Atliktas neformalių pagyvenusių asmenų globėjų namuose patirties ir poreikio paramai tyrimas leidžia teigti, kad:

- 6.1. Neformalių globėjų sprendimą prisiimti artimojo globos namuose išipareigojimus lemia altruistiniai (pvz., pareigos jausmas), socialiniai (pvz., nepasitikėjimas institucijomis) ir ekonominiai (pvz., formalių globos paslaugų brangumas) motyvai.
- 6.2. Neformalaus globėjo veikla ne vienu aspektu yra panaši į formalus paslaugų teikėjo veiklą: ir vieni, ir kiti atlieka tuos pačius su kasdiene rutina susijusius darbus; ir neformaliems, ir formaliems globėjams trūksta priemonių kokybiškai atlikti darbą; ir vienu, ir kitų veikla kelia fizinį ir psichologinį nuovargį; tiek vieni, tiek kiti piktinasi biurokratizmu, išgalėjusiu pagyvenusių žmonių globos sistemoje.
- 6.3. Šeima ir kiti artimi žmonės yra pirminis pagalbos neformaliam globėjui, siekiančiam įveikti globos procese kylančius sunkumus, šaltinis. Neformalūs pagyvenusių asmenų globėjai formalią globą vertina kaip paramos būdą, kuris jiems turėtų padėti įveikti su artimojo globa namuose susijusius iššūkius globėjų sveikatai, finansiniams ištekliams, asmeniniam gyvenimui ir globos bei darbo derinimui.
- 6.4. Neformalūs pagyvenusių asmenų globėjai Lietuvoje išreiškė poreikį tiek specifinėms-tiesioginėms formalios paramos priemonėms, kaip slaugos kursai, psichologinė pagalba, papildomos poilsio dienos ir kt. (t. y. priemonėms, kurios yra nukreiptos į neformalius globėjus ir kurių paskirtis yra padėti jiems įgyvendinti globos veiklas), tiek nespecifinėms-netiesioginėms formalios paramos priemonėms, kaip transportavimo paslaugos, didesnės piniginės išmokos ir kt. (t. y. priemonėms, kurios pirmiausia yra orientuotos į pagyvenusius asmenis).

6 punkto išvados patvirtina antrą disertacijos įvade suformuluotą ginamąjį teiginį – „Neformalių globėjų patirtimi konstruojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos yra būdingos remiamo familializmo tipui, kai globa šeimoje yra laikoma prioritetine globos forma, tačiau pagyvenusius artimuosius globojančios šeimos yra remiamos įvairiomis socialinės politikos priemonėmis.“

7. Atliktas formalių pagyvenusių asmenų globėjų namuose patirties tyrimas leidžia teigti, kad:
  - 7.1. Socialinio darbo organizatorių akcentuojama svarba pasiskirstyti pareigomis ir atsakomybe tarp formalių ir neformalių globėjų, leidžia kelti prielaidą, kad socialinio darbo organizatorės yra linkusios palaikyti užduoties specifiškumu paremtą ryšių tarp formalių ir neformalių globos modelių, kurio esmė – globėjo pasirinkimas yra siejamas su globos užduotimi, kai daugiau įgūdžių reikalaujanti globa yra teikiama formalių, kvalifikuotų globos teikėjų, o formali ir neformali globa papildo viena kitą.
  - 7.2. Socialinio darbo organizatorės dvejopai vertina neformalių pagyvenusių asmenų globėjų vaidmenį pagalbos procese. Viena vertus, socialinio darbo organizatorės pripažįsta neformalių pagyvenusių asmenų globėjų vaidmens svarbą pagalbos procese, atkreipdamos dėmesį, kad neformalių globėjų rūpinimasis pagyvenusiais asmenimis palengvina lankomosios priežiūros darbuotojų darbą. Kita vertus, socialinio darbo organizatorės pastebi, kad neformalių globėjų reiklumas, priekaištai, piktnaudžiavimas paslaugomis tampa kliūtimi sklandžiam paslaugų teikimui.
  - 7.3. Socialinio darbo organizatorėms būdingas požiūris į neformalius globėjus kaip išteklius: socialinio darbo organizatorės atkreipė dėmesį į vaikų pareigos prižiūrėti tėvus vengimą; akcentavo reikalavimą raštiškai pagrįsti, kodėl artimieji patys negali rūpintis pagyvenusiu artimuoju namuose; pabrėžė neformalaus globėjo kaip mokėtojo už socialines paslaugas namuose funkciją; pabrėžė, kad pagalbos namuose paslaugos sudaro galimybes neformaliems globėjams dirbti, tačiau mažai kalbėjo apie kitus neformalių globėjų poreikius.

7 punkto išvados patvirtina trečią disertacijos įvade suformuluotą ginamąją teiginį – „Formalių globėjų patirtimi konstruojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos yra būdingos remiamo ir implicitinio familializmo tipams. Formalūs globė-

jai itin akcentuoja užduoties specifiškumu parentą formalios ir neformalios globos ryšių modelį, pasižymintį tuo, kad daugiau igūdžių reikalaujančios globos namuose paslaugos yra teikiamos socialinių paslaugų įstaigų darbuotojų, o mažiau igūdžių – šeimos narių, giminaičių, draugų, kaimynų.“

8. Susiejant kiekybinio disertacijos tyrimo rezultatus su kokybinio tyrimo rezultatais, galima teigti, kad:

8.1. Neformaliems ir formaliems pagyvenusių asmenų namuose globėjams yra priimtina socialinės politikos priemonėmis įtvirtinta implicitinio-remiamo familializmo konfigūracija globos sektoriuje. Tačiau globėjai pasigenda remiamo familializmo priemonių išplėtimo, t. y. tokių priemonių, kaip lankstesnis socialinių paslaugų namuose teikimo laikas, informacijos prieinamumo globėjams užtikrinimas, su dokumentų tvarkymu susijusios naštos sumažinimas, globos namuose paslaugų sektoriaus darbuotojų skaičiaus padidinimas ir kt.

8.2. Defamilializuojančių socialinės politikos priemonių silpnas realizavimas praktikoje gali būti siejamas tiek su diverguojančiu pagyvenusios visuomenės dalies požiūriu (vieni palaiko familializuojančią, kiti – defamilializuojančią socialinės politikos kryptį), tiek su globojančių asmenų požiūriu, kuris atspindi altruizmą bei nesiekia „išlaisvinti“ nuo artimųjų globos išpareigojimų vykdymo.

8 punkto išvados patvirtina ketvirtą disertacijos įvade suformuluotą ginamąjį teiginį – „Socialinės politikos priemonėmis Lietuvos pagyvenusių žmonių globos sektoriuje formuojamos neformalios ir formalios pagyvenusių žmonių globos jų namuose sąsajos atitinka globėjų patirtimi konstruojamas neformalios ir formalios globos sąsajos. Teisės aktuose įtvirtinant defamilializuojančias politikos priemones, išreiškiančias socialinės politikos formuotojų siekį judėti defamilializmo tipo pagyvenusių žmonių globos jų namuose sektoriuje link, globėjai palaiko status quo situaciją.“

REFERENCES / LITERATŪRA

1. Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society. (2014). Report jointly prepared by the Social Protection Committee and the European Commission. [žiūrėta 2015 m. rugpjūčio 10 d.]. Prieiga internete: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7724>.
2. Agee, A., Blanton, P. W. (2000). Service Providers' Modes of Interacting with Frail Elders and Their Families: Understanding the Context for Caregiving Decisions. *Journal of Aging Studies*, 14 (3), pp. 313–333. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0890-4065\(00\)08024-5](https://doi.org/10.1016/S0890-4065(00)08024-5).
3. Barrett, P., Hale, B., Butler, M. (2014). *Family Care and Social Capital: Transitions in Informal Care*. Springer. P. 170.
4. Bikmanienė, R. (2005). Senyvo amžiaus žmonių stacionarios globos paslaugų ekonominis ir socialinis efektyvumas. *Daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas. P. 130.
5. Carers in Europe. (2009). EUROCARES. [žiūrėta 2018 m. rugsėjo 4 d.]. Prieiga internete: <http://www.eurocarers.org/userfiles/files/factsheets/Carers%20in%20Europe%202009.pdf>.
6. Charenkova, J. (2017). Laisvalaikis ar laisvas laikas? Globos įstaigose gyvenančių vyresnio amžiaus asmenų patirtis. *STEPP: Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 15, pp. 103–119. [žiūrėta 2020 m. sausio 11 d.]. Prieiga internete: <https://www.zurnalai.vu.lt/STEPP/article/view/10812/8908>.
7. Charenkova, J. (2018). Vyresnio amžiaus asmenų persikėlimo į socialinės globos įstaigą patirtis: literatūros apžvalga. *STEPP: Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 17, pp. 21–36. DOI: <https://doi.org/10.15388/STEPP.2018.-17.11929>.
8. Courtin, E., Jemai, N., Mossialos, E. (2014). Mapping support policies for informal carers across the European Union. *Health Policy*, pp. 1–11. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.healthpol.2014.07.013>.
9. Dam, A. E. H., Vugt, M. E., Klinkenberg, I. P. M., Verhey, F. R. J., Boxtel, M. P. J. (2016). A systematic review of social support interventions for caregivers of people with dementia: Are they doing what they promise? *Maturitas*, 85, pp. 117–130. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.maturitas.2015.12.008>.

10. Exel, J., Graaf, G., Brouwer, W. (2008). Give me a break! Informal caregiver attitudes towards respite care. *Health Policy*, 88, pp. 73–87. DOI: 10.1016/j.healthpol.2008.03.001.
11. Fine, M., Glendinning, C. (2005). Dependence, independence or inter-dependence? Revisiting the concepts of ‘care’ and ‘dependency’. *Ageing & Society*, 25, pp. 601–621. DOI: 10.1017/S0144686X0500360.
12. Gevorgianienė, V., Pilkytė, D. (2016). Šeimos narių patirtis globojant Alzheimerio liga sergančius artimuosius. *STEPP: Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 12, pp. 21–38.
13. Guogis, A., Gudelis, D. (2005). Socialinių paslaugų teikimo seniems žmonėms veiksmingumo ir efektyvumo vertinimas. *Lietuvos statistikos darbai*, 42, pp. 12–21.
14. Held, V. (2004). Care and Justice in the Global Context. *Ratio Juris*, 17 (2), pp. 141–155. DOI: 10.1111/j.1467-9337.2004.00260.x.
15. Helmke, G., Levitsky, S. (2004). Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics*, 2 (4), pp. 725–740. Prieiga internete: <http://www.jstor.org/stable/3688540>.
16. Jacobs, M., Tilburg, T., Groenewegen, P., Groenou, M. B. (2016). Linkages between informal and formal care-givers in home-care networks of frail older adults. *Ageing & Society*, 36, pp. 1604–1624. DOI: 10.1017/S0144686X15000598.
17. Jegermalm, M. (2003). Direct and Indirect Support for Carers. *Journal of Gerontological Social Work*, 38 (4), pp. 67–84. DOI: 10.1300/J083v38n04_07.
18. Jegermalm, M. (2004). Informal care and support for carers in Sweden: patterns of service receipt among informal caregivers and care recipients. *European Journal of Social Work*, 7 (1), pp. 7–24. DOI: 10.1080/136919145042000217465.
19. Jegermalm, M. (2005). Carers in the Welfare State – On Informal Care and Support for Carers in Sweden. *Stockholm Studies of Social Work*, 22. [žiūrėta 2018 m. rugpjūčio 30 d.]. Prieiga internete: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:196465/FULLTEXT01.pdf>.
20. Kemp, C. L., Ball, M. M., Perkins, M. M. (2013). Convoys of care: Theorizing intersections of formal and informal care. *Journal of Aging Studies*, 17 (2003), pp. 15–29. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jaging.2012.10.002>.
21. Kittay, E. F. (1999). *Love’s Labor: Essays on Women, Equality, and Dependency*. New York and London: Routledge. P. 238.

22. Koopmanschap, M. A., Exel, N. J. A., Bos, G. A. M., Berg, B., Brouwer, W. B. F. (2004). The desire for support and respite care: preferences of Dutch informal caregivers. *Health Policy*, 68, pp. 309–320. DOI: 10.1016/j.healthpol.2003.10.002.
23. Kosloski, K., Montgomery, R. J., Youngbauer, J.G. (2001). Utilization of Respite Services: A Comparison of Users, Seekers, and Nonseekers. *The Journal of Applied Gerontology*, 20 (1), pp. 111–132. DOI: <https://doi.org/10.1177/0733464-80102000107>.
24. Lawrence, T. B., Suddaby, R., Leca, B. (Eds.). (2009). *Institutional work: Actors and agency in institutional studies of organizations*. Cambridge university press. P. 336.
25. Lee, Y., Barken, R., Gonzales, E. (2018). Utilization of Formal and Informal Home Care: How Do Older Canadians' Experiences Vary by Care Arrangements. *Journal of Applied Gerontology*, pp. 1–24. DOI: 10.1177/0733464817750274.
26. Leitner, S. (2003). The Varieties of Familialism: The Caring Function of the Family in the Comparative Perspective. *European Societies*, 5 (4), pp. 353–375. DOI: 10.1080/1461669032000127642.
27. Leitner, S. (2014). Varieties of Familialism: Developing Care Policies in Conservative Welfare States, in: Philipp Sandermann (Hg.), *The End of Welfare as We Know It? Continuity and Change in Western Welfare State Settings and Practices*. Opladen: Barbara Budrich, pp. 37–51. [žiūrėta 2017 m. kovo 25 d.]. Prieiga internete: www.fruehe-bildung.online/download.php?id=278.
28. Lethin, C., Leino-Kilpi, H., Roe, B., Soto, M. M., Saks, K., Stephan, A., Zwakhalen, S., Zabalegui, A., Karlsson, S. (2016). Formal support for informal caregivers to older persons with dementia through the course of the disease: an exploratory, cross-sectional study. *BMC Geriatrics*, 16 (32). DOI: 10.1186/s12877-016-0210-9.
29. Lyons, K., Zarit, S. H. (1999). Formal and Informal Support: The Great Divide. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 14, pp. 183–196. DOI: [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1166\(199903\)14:3<183::AID-GPS969>3.0.CO;2-I](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1166(199903)14:3<183::AID-GPS969>3.0.CO;2-I).
30. Litwin, H., Attias-Donfut, C. (2009). The inter-relationship between formal and informal care: a study in France and Israel. *Ageing Society*, 29 (1), pp. 71–91. DOI: 10.1017/S0144686X08007666.
31. Lukamskienė, V. (2012). Socialinės globos paslaugų vyresnio amžiaus asmenims paklausos veiksniai ir jų raiška. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. P. 172.

32. Macijauskienė, J., Spūdytė, K. (2006). Globėjų, slaugančių demencija sergančius asmenis, psichosocialinio streso vertinimas. *Sveikatos mokslai*, 16 (4), pp. 270–274.
33. McPherson, K. M., Kayes, N. K., Moloczij, N., Cummins, C. (2014). Improving the interface between informal carers and formal health and social services: A qualitative study. *International Journal of Nursing Studies*, 51, pp. 418–429. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2013.07.006>.
34. Orlova, U. L. (2014). Socialiai globojamų vyresnio amžiaus asmenų gyvenimo kokybės veiksniai. *Daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus universitetas. P. 271.
35. Peters, B. G. (2000). *Institutional Theory in Political Science: The 'New Institutionalism'*. Pinter: London and New York. P. 183.
36. Silverstein, M., Parrot, T. (2001). Attitudes Toward Government Policies That Assist Informal Caregivers: The Link between Personal Troubles and Public Issues. *Research on Aging*, 23 (3), pp. 349–374. DOI: <https://doi.org/10.1177/0164027501233004>.
37. Spirgienė, L. (2010). Pagyvenusio amžiaus žmonių sveikatos sutrikimų ir jų sąsajų vertinimas stacionariose ilgalaikės globos institucijose. *Daktaro disertacija*. Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universitetas. P. 163.
38. Spirgienė, L., Macijauskienė, J. (2008). Pagyvenusių žmonių poreikių vertinimas stacionariose ilgalaikės globos institucijose naudojant InterRAI LTCF klausymą: bandomojo tyrimo duomenys. *Gerontologija*, 9 (3), pp. 197–201.
39. Stoltz, P., Udén, G., Willman, A. (2004). Support for family carers who care for an elderly person at home – a systematic literature review. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 18 (2), pp. 111–119. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712-2004.00269.x>.
40. Tamutienė, I., Naujanienė, R. (2013). Senyvo amžiaus asmenų socialinių paslaugų prieinamumo namuose patirtys. *Tiltai*, 4, pp. 63–78.
41. The 2018 Ageing Report: Underlying Assumptions & Projection Methodologies. (2017). European Commission. [žiūrėta 2019 m. spalio 22 d.]. Prieiga internete: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip065_en.pdf.
42. Timonen, V. (2009). Toward an Integrative Theory of Care: Formal and Informal Intersections. In: *Human Development and the Lifespan: Antecedents, Processes and Consequences of Change*. Roberto, Karen A. Mancini, Jay A. (Eds.).

43. Twigg, J., Atkin, K. (2002). *Carers Perceived – Policy and Practice in Informal Care*. Philadelphia: Open University Press. P. 178. First published 1994.
44. Užaitė, V., Naujanienė, R. (2006). Artimųjų, globojančių seno amžiaus žmogų šeimoje, patirtis. *STEPP: Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 3, pp. 118–130.
45. Vandenberg, W. (2007). Toward a public administration theory of public service motivation: An institutional approach. *Public management review*, 9 (4), pp. 545–556.
46. Vaškevičiūtė, L., Naujanienė, R. (2011). Vyresnio amžiaus žmonių apsisprendimo gyventi ilgalaikės globos namuose patirtys. *Tiltai*, 2 (55), pp. 107–124.
47. Ward-Griffin, C., Marshall, V. W. (2003). Reconceptualizing the relationship between “public” and “private” eldercare. *Journal of Aging Studies*, 17 (2003), pp. 189–208. DOI: 10.1016/S0890-4065(03)00004-5.
48. Žalimienė, L. (2007). Socialinės globos paslaugų pagyvenusiems žmonėms standartizavimas: Lietuvos praktika ir užsienio šalių patirtis. *Gerontologija*, 8 (1), pp. 44–54.
49. Žalimienė, L., Blažienė, I., Miežienė, R. (2017a). Lankomosios priežiūros darbuotojų darbo vietos kokybė Lietuvoje. *Filosofija. Sociologija*, 28 (2), pp. 151–158.
50. Žydžiūnaitė, V., Stepanavičiūtė, R., Bubnys, R. (2009). *Artimųjų išgyvenimai prižiūrint Alzheimerio liga sergantį asmenį: socialinio darbo kontekstas*. Šiauliai: Šiaulių kolegijos leidybos centras. P. 126.

LIST OF PUBLICATIONS AND PRESENTATIONS / PUBLIKACIJŲ IR PRANEŠIMŲ SĄRAŠAS

List of publications / Publikacijos disertacijos tema

1. Žalimienė, L., **Junevičienė, J.**, Blažienė, I., Miežienė, R. (2019). *Lūkesčiai dėl globos senatvėje: socialinės paslaugos ir jų organizacinės formos*. Mokslo studija. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras. P. 90. Prieiga internete: https://www.lstc.lt/wp-content/uploads/2020/01/Lukesciai_del_globos_senatveje.pdf. (*Expectations Toward Elderly Care: Social Services and Their Organizational Forms*).
2. **Junevičienė, J.** (2018). Neformalios pagyvenusių asmenų globos namuose priežastys: žvilgsnis į globėjų patirtį. *STEPP: Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 17, pp. 7–20. DOI: <https://doi.org/10.15388/STEPP.2018.17.11928>. (*The Causes Of Informal Elderly Care At Home: A Look At The Caregivers' Experience*).
3. Žalimienė, L., **Junevičienė, J.** (2018). Formalios ir neformalios globos pagyvenusiems bei suaugusiems neįgaliems asmenims integravimas paslaugų kokybės standartizavimo kontekste. *Lietuvos socialinė raida: Socialinės įtraukties politikos Lietuvoje įgyvendinimas*, Nr. 7, pp. 32–47. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras. Prieiga internete: https://www.lstc.lt/wp-content/uploads/2019/04/Lietuvos_socialine_raida_2018_visas.pdf. (*Integration Of Formal And Informal Care For Elderly And Adult Disabled Persons In The Context Of The Quality Of Service Standardization*).
4. Žalimienė, L., **Junevičienė, J.** (2016). Work-life Balance (WLB) as a Factor of Job Satisfaction (JS) in Social Care Services in Lithuania. *Tiltai*, 74 (2), pp. 1–19. DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/tbb.v74i2.1363>.

Popular science editions / Mokslo populiarinimo leidiniai:

1. Žalimienė, L., **Junevičienė, J.** (2019). Formalios ir neformalios globos integravimas globos režimų kontekste. *Socialiniai tyrimai trumpai* Nr. 5, pp. 1–4. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras. Prieiga internete: https://www.lstc.lt/wp-content/uploads/2020/01/Socialiniai_tyrimai_trumpai_2019_Nr.5.pdf.
2. Žalimienė, L., Blažienė, I., Miežienė, R., **Junevičienė, J.** (2017). *Socialiniai tyrimai trumpai*, 4, pp. 1–8. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras. Prieiga internete: http://www.socgerove.lt/download/laikrastis_nr4.pdf.

List of presentations / Pranešimai disertacijos tema

1. The 5th National Conference for Young Scientists in Sociology and Anthropology. (April 2019. Kaunas, Lithuania: Vytautas Magnus University Report theme: “Support for informal carers of the elderly: concept of support, diversity, and determinants of use”) / 2019 m. balandžio mėn. 12 d. V-oji Nacionalinė jaunųjų sociologų ir antropologų konferencija „Aktualūs sociologijos ir antropologijos tyrimai: problemos ir kontekstai“. Pranešimo tema: „*Parama neformaliems pagyvenusių asmenų globėjams: paramos samprata, įvairovė ir naudojimo veiksniai*“. Kaunas, VDU.
2. The 4th National Conference for Young Scientists in Sociology and Anthropology. (April 2018. Kaunas, Lithuania: Vytautas Magnus University Report theme: “Moral, social and economic aspects of informal elderly care: analysis of carers’ experience”) / 2018 m. balandžio mėn. 20 d. IV-oji Nacionalinė jaunųjų sociologų ir antropologų konferencija „Aktualūs sociologijos ir antropologijos tyrimai: problemos ir kontekstai“. Pranešimo tema: „*Moraliniai, socialiniai ir ekonominiai neformalios pagyvenusių asmenų globos namuose aspektai: globėjų patirties analizė*“. Kaunas, VDU.
3. October 4-5, 2018. The Mid-term Conference of European Sociological Association Research Network 22 “Sociology of Risk and Uncertainty”, COMPLEXITIES OF RISK AND UNCERTAINTY. Kaunas, Lithuania: Kaunas University of Technology. Report theme: “Risks Faced by Informal Elderly Carers and Support Policy Measures: the Case of Lithuania”).
4. Annual Conference of the Lithuanian Social Research Centre. (December 2018. Vilnius, Lithuania: Lithuanian Social Research Centre. Report theme: “Formal elderly care as support for informal carers”) / 2018 m. gruodžio mėn. 13 d. Lietuvos socialinių tyrimų centro metinė konferencija (rudens-žiemos sesija). Pranešimo tema: „*Formali pagyvenusių asmenų globa kaip parama neformaliems globėjams*“. Vilnius, LSTC.
5. Annual Conference of the Lithuanian Sociological Association “(In)equalities, Power and Social Justice in Contemporary Society” (November 2017. Kaunas, Lithuania: Vytautas Magnus University. Report theme: “Familialism or defamilialism: where is the elderly care sector moving in Lithuania?”) / 2017 m. lapkričio 17 d. 9-oji Nacionalinė Lietuvos sociologų konferencijai „(Ne)lygy-

bės, galia ir socialinis teisingumas šiuolaikinėje visuomenėje“. Pranešimo tema: „*Familializmas ar defamilializmas: kur link juda pagyvenusių žmonių globos sektorius Lietuvoje?*“. Kaunas, VDU.

6. The 15th Annual Scientific Student Conference RESEARCH HORIZONS: INSIGHTS FROM YOUTH (April 2017. Kaunas, Lithuania: Kaunas University of Technology. Report theme: “Informal elderly care at home in Lithuania”) / 2017 m. balandžio 28 d. XV-oji studentų mokslinė konferencija „Mokslo horizontai: jaunųjų tyrėjų išvalgos“. Pranešimo tema: „*Neformalios pagyvenusių žmonių globos namuose ypatumai Lietuvoje*“. Kaunas, KTU.

ABOUT THE AUTHOR / APIE AUTORE

Education / Išsilavinimas

- 2015 – 2019   Doctoral studies in Sociology (Lithuanian Social Research Centre / Sociologijos mokslo krypties doktorantūros studijos (Lietuvos socialinių tyrimų centras).
- 2008 – 2010   Master in Social Work (Vilnius University) / Socialinio darbo magistras (Vilniaus universitetas).
- 2004 – 2008   Bachelor in Social Work (Vilnius University) / Socialinio darbo bakalauras (Vilniaus universitetas).

Academic experience / Akademinio darbo patirtis

- Since / Nuo 2018 01   Junior researcher (Lithuanian Social Research Centre) / Jaunesnioji mokslo darbuotoja (Lietuvos socialinių tyrimų centras).
- 2008 06 – 2017 12   Specialist (Lithuanian Social Research Centre) / Specialistė (Lietuvos socialinių tyrimų centras).
- 2014 03 – 2014 06   Junior researcher (Vilnius University) / Jaunesnioji mokslo darbuotoja (Vilniaus universitetas).

Research projects / Moksliniai tyrimai

- 2015 10 – 2017 04   Transformation of elderly care sector: demand for services and labour force and quality of work (October 2015 – April 2017, funded by a grant No GER-012/2015 from Research Council of Lithuania) / „Pagyvenusių žmonių globos sektoriaus transformacijos: paslaugų, darbo jėgos poreikis ir užimtumo kokybė“ (Vykdomas pagal nacionalinę mokslo programą „Gerovės visuomenė“).
- 2013 06 – 2015 05   Ageing society: how prepared are we? (2013 – 2015, funded by a grant No MIP-080/2013 from Research Council of Lithuania) / „Senėjanti visuomenė: kaip mes pasirengę?“ (Lietuvos mokslo tarybos finansuojamas mokslininkų grupių projektas).

- 2012 04 – 2012 08 Analysis of pension calculation method and conception of state pension reform (2012, funded by Ministry of Social Security and Labour of the Republic of Lithuania) / *„Pensijų skaičiavimo būdo analizė ir valstybinių pensijų reformos koncepcija“* (Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu).
- 2011 04 – 2012 12 Occupational welfare of social work practitioners in Lithuania (2011 – 2012, funded by a grant No SIN-02/2011 from Research Council of Lithuania) / *„Dirbančių socialinį darbą profesinė gerovė Lietuvoje“* (Vykdomas pagal nacionalinę mokslo programą „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“).
- 2010 07 – 2013 09 Challenges to social insurance: interaction of generations, gender, economic and social strata (2010 – 2013, funded by a grant No SIN-05/2010 from Research Council of Lithuania) / *„Iššūkiai socialiniam draudimui: kartu, lyčių, ekonominių ir socialinių sluoksnių sąveika“* (Vykdomas pagal nacionalinę mokslo programą „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“).
- 2010 07 – 2011 03 Private pension development in Lithuania: costs and benefits (2010-2011, funded by a grant No MIP-32/-2010 from Research Council of Lithuania) / *„Privačių pensijų rinkos kūrimas Lietuvoje: kaštai ir nauda“* (Lietuvos mokslo tarybos finansuojamas mokslininkų grupių projektas).
- 2009 07 – 2009 12 Social justice indicators in education (2009, funded by Ministry of Education and Science of the Republic of Lithuania) / *„Socialinio teisingumo rodikliai švietime“* (Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu).
- 2008 11 – 2008 12 Experience of social insurance fund reserves in EU countries and the possibility of its application in Lithuania (2008, funded by State Social Insurance Fund Board at MSSL) / *„Socialinio draudimo fondų atsargos rezervų sudarymo patirtis ES šalyse ir jos taikymo galimy-*

2008 05 – 2008 09

bės Lietuvoje“ (Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu).

Research of social workers working conditions and recommendations how to improve it (2008, funded by Ministry of Social Security and Labour of the Republic of Lithuania) / „Socialinį darbą dirbančių darbuotojų darbo sąlygų tyrimas ir rekomendacijų kaip jas gerinti parengimas“ (Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu).

Additional training / Dalyvavimas mokslo renginiuose

August 21 – 24, 2018

Nordic-Baltic summer school “Multi-disciplinarity and multi-positioning in social work research – balancing closeness and distance”. Tallinn University (Estonia).

June 11 – 15, 2018

The 3rd International Summer School on Grounded Theory and Qualitative Research. Vytautas Magnus University (Lithuania).

August 14 – 18, 2017

Nordic-Baltic summer school “User Involvement and Ethics in Social Work Research”. Vilnius University (Lithuania).

August 23 – 26, 2016 m.

PhD Summer School. Kaunas University of Technology (Lithuania).

May 23 – 25, 2012

EUROMOD Training course. University of Essex (UK).

Email / Elektroninio pašto adresas: jolita.juneviciene@lstc.lt